

IDENTYFIKACJA POTRZEB I ZASOBÓW ŚRODOWISKA LOKALNEGO
– ANALIZA WYNIKÓW BADANIA ANKIETOWEGO PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD
MIESZKAŃCÓW PYSKOWIC.

OPRACOWAŁA:
MARTA TRETER
KIEROWNIK SEKCJI ŚWIADCZEŃ
OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ
W PYSKOWICACH

PYSKOWICE 2009 R.

Spis treści	Strona
Wprowadzenie.....	3
Rozdział I	
Określenie celu generalnego oraz celów szczegółowych badania ankietowego.....	7
Rozdział II	
Wybór oraz budowa narzędzia badawczego	8
1. Kwestionariusz ankiety jako narzędzie badawcze.....	8
2. Projekt narzędzia.....	9
Rozdział III	
Charakterystyka badanej grupy.....	10
1. Udział kobiet i mężczyzn w badaniu.....	10
2. Struktura wieku badanych osób.....	10
3. Działalność zawodowa (zatrudnienie w sektorze prywatnym oraz w sektorze publicznym).....	11
Rozdział IV	
Analiza i opracowanie zebranego materiału badawczego – ujęcie graficzne i opisowe.....	14
1. Umiejscowienie Ośrodka Pomocy Społecznej w świadomości respondentów.....	14
2. Ocena sytuacji społecznej i ekonomicznej mieszkańców Pyskowic.....	14
3. Potrzeba i sens podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji mieszkańców, w jaki sposób i kto powinien działania te inicjować?.....	16
4. Stosunek mieszkańców do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji ekonomicznej i społecznej	22
5. Potrzeby mieszkańców Pyskowic.....	25
6. Więzi społeczne.....	29
7. Gotowość do podjęcia działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej.....	32
8. Deklaracje wobec podjęcia konkretnych działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej.....	33
9. Deklaracje częstotliwości podejmowania działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej.....	36
10. Znajomość środowiska lokalnego - osoby zaangażowane w rozwój społeczności lokalnej.....	37
Rozdział V	
Mapa zasobów i potrzeb	39
1. Mapa zasobów i potrzeb – dlaczego warto ją skonstruować.....	39
2. Wstęp do zbudowania mapy zasobów i potrzeb na podstawie zebranego materiału....	41
Podsumowanie.....	46
Bibliografia.....	48
Aneks.....	49

Wprowadzenie

Kilka słów na temat projektu CAL – skok w dal. Nowoczesna metoda pracy w środowisku lokalnym” jako inspiracji do podjęcia badań

W okresie od kwietnia 2007 r. do stycznia 2008 r. delegacja pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Pyskowicach uczestniczyła w projekcie zatytułowanym „CAL – skok w dal. Nowoczesna metoda pracy w środowisku lokalnym” finansowanym przez Unię Europejską (w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Działanie 1.5 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich), a zorganizowanym przez Stowarzyszenie Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS w Rybniku.

Projekt obejmował cykl odbywających się raz w miesiącu trzydniowych szkoleń mających na celu prezentację modelu przyjęcia przez tradycyjny Ośrodek Pomocy Społecznej roli Centrum Aktywności Lokalnej, wyposażonego w najnowszą wiedzę dotyczącą sposobów organizowania środowiska lokalnego, wykorzystywania zasobów oraz tworzącego strategię rozwoju lokalnego w oparciu o rozpoznane problemy i potrzeby środowiska.

W zamyśle propagatorów owej idei odpowiednio przygotowany Ośrodek w oparciu o skoncentrowane wokół określonego problemu siły – współpracujące ze sobą instytucje i organizacje - mógłby być inicjatorem oraz koordynatorem konkretnych działań, mających na celu coś więcej niż zaspokajanie jedynie materialnych potrzeb klientów.

Jak wynika z założeń projektu „CAL – skok w dal...” główny ciężar i odpowiedzialność za sukces dokonywanego przeobrażenia spoczywa na pracowniku socjalnym jako *animatorze społecznym* (który będąc „praktykiem umiejętnie wykorzystującym techniki, narzędzia, które wychodząc od problemów mieszkańców określonej społeczności, poprzez motywację i edukację umożliwiają samoorganizację mieszkańców w celu samodzielnego ich zaspokajania”¹) oraz osobie kierującej Ośrodkiem, która w oparciu o rozpoznane potrzeby lokalne stworzy odpowiednią strategię jego rozwoju.

Program CAL zakłada, że w każdej społeczności lokalnej tkwią ogromne zasoby niewykorzystanych umiejętności i możliwości, które mogą zostać uruchomione w kierunku rozwoju społecznego. Ośrodek Pomocy Społecznej z kolei działając w oparciu

¹ Paweł Jordan, Bohdan Skrzypczak: *Animator Społeczny*. Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa 2005

o rozpoznane potrzeby środowiska, mobilizując i wydobywając lokalne siły i zasoby tworzy skuteczną strategię rozwiązywania lokalnych problemów.

Należy jeszcze raz podkreślić, iż przedsięwzięcia podejmowane przez instytucje pracujące metodą CAL **muszą przede wszystkim odpowiadać na potrzeby danej społeczności oraz w oparciu o będące w jej posiadaniu zasoby ludzkie i instytucjonalne, a nie w oderwaniu od niej.**

Biorąc po uwagę powyższe bardzo istotnym wstępem do wdrożenia metody CAL, jest *rozpoznanie środowiska*, w którym dana instytucja działa, poprzez uruchomienie procesu:

PROBLEMY (świadomość i chęć ich rozwiązania)

ZASOBY (siły społeczne w środowisku i ich wzajemne relacje)

POTRZEBY (cel i wizja zmiany)².

Celem rozpoznania środowiska jest zatem zarówno identyfikacja problemów nękających daną społeczność, jak i odnalezienie sił, przy użyciu których problemy mogą zostać rozwiązane, a następnie koncentracja i mobilizacja owych sił wokół danego problemu. Rezultatem przedstawionego powyżej procesu powinno być wykreowanie wspólnej (dla zaangażowanych wokół danego przedsięwzięcia) wizji zmiany oraz wskazanie kierunku, poprzez który owej zmiany należy stopniowo dokonać.

Reasumując, model CAL w lokalnych instytucjach odpowiada na rozpoznane potrzeby społeczności lokalnej, angażuje mieszkańców w proces ich rozwiązywania w myśl zasady *"Pomóżmy ludziom, aby pomogli sobie sami"* i oznacza:

- pracę w oparciu o projekty i zespoły zadaniowe,
- otwartość dla wszystkich grup społecznych,
- organizowanie działań integrujących środowisko,
- kierowanie się w swych działaniach misją obywatelską i społecznościową,
- współpracę i wsparcie dla działania organizacji pozarządowych,
- organizację przyjazną wolontariuszom,
- zarządzanie w sposób partycypacyjny, tzn. cały zespół bierze udział w zadaniach,
- współtworzenie koalicji na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów,

² Ewa Jasińska, Bohdan Skrzypczak *Rozpoznanie Środowiska* Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa 2005

- rozwijanie w środowisku różnorodnych form edukacji nieformalnej,
- dostrzeganie ludzi wykluczonych z życia społecznego,
- wsparcie dla lokalnych liderów,
- systematyczne badanie problemów i potrzeb,
- inicjowanie powstawania grup samopomocowych i obywatelskich oraz wsparcie dla ich działania.³

Korzystając z wiedzy zdobytej na szkoleniach oraz przede wszystkim z chęci dokonania przemiany naszego Ośrodka w Centrum Aktywności Lokalnej - które korzystając z własnych zasobów oraz czerpiąc siły z otoczenia odpowiada nie tylko na materialne potrzeby klientów, ale również ich chęć działania i zaistnienia w środowisku lokalnym – za pomocą ankiety przeprowadziliśmy wśród grupy mieszkańców Pyskowic badania sondażowe.

Niniejsza praca ma na celu prezentację uzyskanych wyników, jak również próbę ich interpretacji pod kątem celów, którym mają służyć, czyli identyfikacji zasobów i potrzeb naszego środowiska.

Charakterystyka społeczno-demograficzna miasta

Pyskowice są jednym z najstarszych miast Górnego Śląska, o którym pierwsza historycznie udokumentowana informacja pochodzi z 1256 roku. Przyjmuje się (dokumenty z tym związane nie zostały zachowane), iż nadanie Pyskowicom praw miejskich miało miejsce około roku 1260, a dokonał tego Książę opolski Władysław I.⁴

Wydaje się, iż na obecny kształt Pyskowic najistotniejszy wpływ miały decyzje z początku lat 50-tych XX wieku, kiedy postanowiono o budowie osiedla mieszkaniowego w północnej części miasta. Wówczas to wraz z budową mieszkań dla pracowników zakładów przemysłowych aglomeracji górnośląskiej postępowała budowa infrastruktury: sklepów, szkół, przedszkoli, żłobków, przychodni, pomieszczeń dla biblioteki miejskiej, szpitala, kotłowni, oczyszczalni ścieków i innych obiektów niezbędnych dla funkcjonowania ponad 20-tysięcznego miasta.⁵

³ www.sieci.cal.org.pl, Sieci CAL → Program CAL → Model CAL

⁴ Pyskowice, oprac. Władysław Macowicz.

⁵ Oprac. Władysław Macowicz

Pyskowice to miasto o powierzchni 3.114 ha (z czego 1.693 ha są zabudową o charakterze miejskim) położone w północno-zachodniej części województwa śląskiego nad rzeką Dramą.

Liczba ludności (stan na dzień 18.12.2007 r.) wynosi **18330 osób**, w tym:

od 0 do 17	–	3164
od 18 do 59	–	11684
powyżej 60	–	3482 ⁶

Korzystny dla Pyskowic jest układ komunikacji drogowej, już ponad siedemset lat temu, dzięki korzystnemu położeniu na trakcie handlowym łączącym Wrocław z Krakowem, rozwinęły się one z osady w miasteczko. Z Pyskowic rozgałęziają się drogi do Częstochowy, Strzelec Opolskich i Poznania. Atutem dla miasta jest również sąsiedztwo dużych aglomeracji miejskich (Gliwice ze Specjalną Strefą Ekonomiczną, Zabrze, Bytom).

Podobnie jak pozostałe gminy powiatu gliwickiego, którego są częścią, Pyskowice ze względu na bliskość aglomeracji górnośląskiej, przewagę lasów oraz czystość środowiska naturalnego są atrakcyjnym miejscem lokalizacji osiedli i małych zespołów mieszkaniowych. ⁷

⁶ www.pyskowice.pl. Prezentacja gminy

⁷ Powiat Gliwicki jedyne takie miejsce na ziemi, Projekt Starostwo Powiatowe w Gliwicach.

Rozdział I Określenie celu generalnego oraz celów szczegółowych badania ankietowego

Za cel generalny zaprojektowanego badania ankietowego przyjęto **identyfikację zasobów i potrzeb środowiska lokalnego**, którego osiągnięcie stanowić będzie wstęp do dalszego działania, jakim jest skonstruowanie mapy zasobów i potrzeb.

W badaniu ankietowym wyznaczono następujące **cele szczegółowe**:

1. *Poznanie opinii mieszkańców Pyskowic na temat sytuacji ekonomicznej miasta (tj.: stopień zaspokojenia potrzeb materialnych).*
2. *Poznanie opinii mieszkańców Pyskowic na temat sytuacji społecznej miasta (tj.: z uwagi na więź łączącą mieszkańców jednego bloku, osiedla, ulicy, miasta)*
3. *Zbadanie poziomu uświadamiania sobie przez mieszkańców Pyskowic potrzeby zmian ukierunkowanych na poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej miasta.*
4. *Określenie podmiotu odpowiedzialnego (w opinii ankietowanych) za inicjowanie oraz podejmowanie działań ukierunkowanych na poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej miasta.*
5. *Rozpoznanie postaw ankietowanych wobec działań ukierunkowanych na poprawę sytuacji społecznej miasta.*
6. *Rozpoznanie postaw ankietowanych wobec działań ukierunkowanych na poprawę sytuacji ekonomicznej miasta.*
7. *Identyfikacja potrzeb mieszkańców Pyskowic biorących udział w badaniu*
8. *Zbadanie poczucia więzi ankietowanych z najbliższym otoczeniem, mieszkańcami jednej ulicy, osiedla, miasta.*
9. *Określenie stopnia gotowości ankietowanych do podejmowania konkretnych działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej.*
10. *Ustalenie częstotliwości oraz rodzaju działań, które respondenci gotowi są podejmować, by wspierać rozwój społeczności lokalnej.*
11. *Wskazanie osób znanych ze swej działalności na rzecz rozwoju społeczności lokalnej.*

Przedstawione powyżej cele szczegółowe badania znalazły swe odzwierciedlenie w konkretnych pytaniach badawczych skierowanych do respondentów.

Rozdział II Wybór oraz budowa narzędzia badawczego

1. Kwestionariusz ankiety jako narzędzie badawcze

Jak już kilkakrotnie zostało w niniejszym opracowaniu podkreślone, przedsięwzięcia podejmowane z wykorzystaniem metody CAL muszą odpowiadać na potrzeby danego środowiska oraz z wykorzystywać siły i zasoby, które z niego się wywodzą. Problemy i potrzeby konkretnej zbiorowości możemy poznać jedynie poprzez zadanie pytania poszczególnym jej uczestnikom – czyli przeprowadzić w tym zakresie swoiste badanie opinii. W związku z tym, iż „sondaż jest podstawową wręcz definicyjną metodą badań opinii”⁸ posłużono się nim w niniejszym badaniu.

Celem przypomnienia, powtarzając za Henrykiem Ogryzko-Wiewiórkowskim, badania sondażowe to „systematyczne studium życia zbiorowego oparte na ilościowej charakterystyce zjawisk społecznych oraz na interrogatywnym/ poprzez zadawanie pytań zbieraniu informacji od wytypowanych w tym celu jednostek – respondentów”⁹. Podstawowym narzędziem zbierania informacji w badaniach sondażowych jest *kwestionariusz*, którego treść i zawartość wyznaczone są przede wszystkim przez problematykę badawczą, jak również zależą od przyjętej przez badacza formy kontaktu z respondentem (wywiad, ankieta).¹⁰ Kwestionariusz najogólniej rzecz ujmując jest to zestaw pytań stanowiących przełożenie problematyki badawczej skierowanych do respondentów, które jak podkreśla H. Ogryzko – Wiewiórkowski nie powinny być prostym powtórzeniem pytań badawczych, ale powinny przyjmować formę nie wymagającą od respondenta dokonywania skomplikowanych analiz czy formułowania uogólnień, a ponadto dotyczyć powinny zjawisk względnie prostych i konkretnych.¹¹

Odnosnie powyższych uwag na temat okoliczności wyboru odpowiedniej metody, w niniejszych badaniach, których celem jest badanie opinii jednostek należących do określonej zbiorowości, posłużono się metodą sondażową z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety. Podkreślić, należy, iż sondaż ten nie jest sondażem reprezentatywnym, gdyż z uwagi na cel badania ankieta skierowana została do określonej grupy respondentów.

⁸ A. Sułek, *SondażPolski*, IFIS PAN, Warszawa 2001, s. 16

⁹ H. Ogryzko - Wiewiórkowski *Wprowadzenie do metod badawczych w socjologii*, Lublin 1986, s.89

¹⁰ *Tamż*, s. 113

¹¹ *Tamże*, s. 113-114

2. *Projekt narzędzia badawczego*

Biorąc pod uwagę cel generalny badania, jakim jest rozpoznanie potrzeb oraz zasobów środowiska lokalnego, jak również omawiane wcześniej cele szczegółowe badania, skonstruowano kwestionariusz ankiety (wzór załączony został w aneksie niniejszego opracowania).

Zasadniczo ankieta składa się z trzech części, w których poszczególne pytania mają na celu:

1. *Poznanie **opinii** respondentów – będących mieszkańcami Pyskowic na temat szeroko rozumianych warunków ekonomicznych i społecznych oraz podstawowych problemów, których rozwiązanie poprawiłoby jakość życia w mieście .*
2. *Poznanie **postaw** reprezentowanych przez respondentów wobec podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji mieszkańców Pyskowic (zarówno ekonomicznej, jak i społecznej), jak i **gotowości** do podjęcia konkretnych działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej.*
3. *Charakterystykę grupy badawczej pod względem posiadanych cech takich, jak **pleć, wiek** oraz **rodzaj wykonywanej działalności** (tj.: zatrudnienie w sektorze publicznym oraz prywatnym)- metryka.*

W kwestionariuszu ankiety zostały umieszczone zarówno *pytania zamknięte* o jasno określonej kafeterii możliwych odpowiedzi, *pytania otwarte* wymagające od respondenta swobodnej wypowiedzi na dany temat, jak również *pytania półotwarte*, w których wskazano możliwe do wyboru odpowiedzi, nie zamykając jednak kafeterii poprzez dodanie kategorii „*inny, jaki?*”.

Rozdział III Charakterystyka badanej grupy

1. *Udział kobiet i mężczyzn w badaniu*

W badaniu ankietowym łącznie wzięło udział **237** osób, w tym **187 kobiet** oraz **49 mężczyzn**. **1** osoba nie wypełniła metryki w części, w której pytano o płeć respondenta.

2. *Struktura wieku*

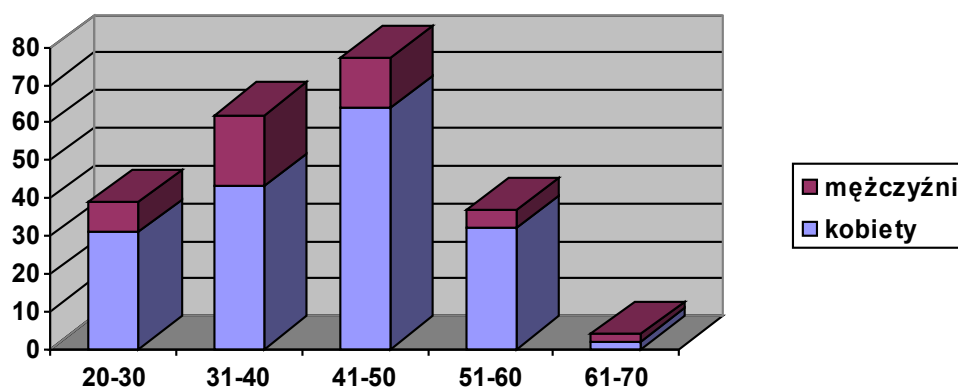
Struktura wieku badanych osób przedstawia się następująco:

	Kobiety	mężczyźni	RAZEM
20-30	31	8	39
31-40	43	19	62
41-50	64	13	77
51-60	32	5	37
61-70	2	2	4
RAZEM	172	47	219

Tabela 1. Struktura wieku badanych osób. (oprac. wł.)

W osiemnastu przypadkach respondenci nie udzielili odpowiedzi na pytanie o wiek.

Jak można zauważyć na poniższym wykresie największą grupę respondentów tworzą osoby w przedziale wiekowym **od 41 do 50 roku życia**. Natomiast biorąc pod uwagę płeć osób ankietowanych, w przypadku kobiet przedział najliczniejszy to również **41-50**, podczas gdy mężczyzn najwięcej jest w przedziale pomiędzy **31 a 40 lat**.

Wykres 1. Struktura wieku badanych osób.

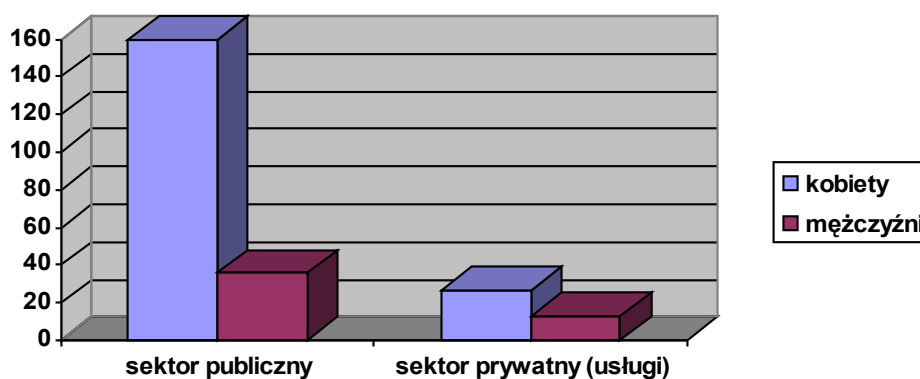
3. ***Działalność zawodowa (zatrudnienie w sektorze publicznym oraz w sektorze prywatnym).***

Z uwagi na cel badania kwestionariusz ankiety skierowano do osób zajmujących stanowiska w instytucjach publicznych oraz do osób prowadzących własną działalność gospodarczą w sektorze usługowym. Z przedstawionych danych wynika, iż większą część ankietowanych stanowią osoby zatrudnione w sektorze publicznym. Wynika to między innymi z możliwości wykorzystania w tym przypadku instytucjonalnych kanałów przepływu informacji.

Przykładowo do pracowników oświaty kwestionariusz ankiety docierał za pośrednictwem dyrektora placówki (z którym nawiązywano uprzednio kontakt telefoniczny), natomiast w przypadku prywatnych przedsiębiorców wyłącznie poprzez indywidualny kontakt (kwestionariusz ankiety doręczali podczas pracy w terenie pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej). Ponadto, w wielu przypadkach próby nawiązania bezpośredniego kontaktu z właścicielami zakładów usługowych, do których adresowana była ankieta kończyły się niepowodzeniem. Kwestionariusz ankiety skierowany do właścicieli w takich przypadkach przekazywano za pośrednictwem pracowników, co niestety niejednokrotnie okazało się nieskuteczne.

	kobiety	mężczyźni	RAZEM
Zatrudnienie w sektorze publicznym	160	36	196
Zatrudnienie w sektorze prywatnym (usługi)	27	13	40
RAZEM	187	49	x

Tabela 2. Działalność zawodowa osób ankietowanych. (oprac. wł.)

Wykres 2. Działalność zawodowa osób ankietowanych (zatrudnienie w sektorze publicznym oraz w sektorze prywatnym)

Instytucje, w których przeprowadzono badania ankietowe:

L.P.	Instytucje i organizacje	Ilość wydanych ankiet	Ilość zwróconych Ankiet
1.	Miejski Żłobek Integracyjny	17	14
2.	Przedszkole nr 1	11	6
3.	Przedszkole nr 2	16	3
4.	Przedszkole nr 3	17	4
5.	Przedszkole nr 4	17	12
6.	Przedszkole nr 5	18	9
7.	Szkoła Podstawowa nr 4	35	12
8.	Szkoła Podstawowa nr 6	44	18
9.	Gimnazjum nr 1	50	20
10.	Zespół Szkół (Szkoła Podstawowa nr 5 i Gimnazjum nr 2)	55	21
11.	Zespół Szkół Specjalnych	11	11
12.	Przychodnia Specjalistyczna nr 1	35	4
13.	NZOZ ul. Sikorskiego	6	4
14.	Miejski Ośrodek Kultury i Sportu	15	13
15.	Urząd Miejski	wzór ankiety	24
16.	Straż Miejska	3	3
17.	Komisariat Policji w Pyskowicach	20	13
18.	Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych Sp. z o. o.	10	3
19.	Związek Kombatantów RP i byłych Więźniów Politycznych	3	0
20.	Miejska Biblioteka Publiczna w Pyskowicach	4	0
21.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej CARITAS Stacja Opieki w Pyskowicach	5	2
22.	Punkt Konsultacyjny MONAR	1	0
	RAZEM	393	196

Właściciele sklepów, prywatni przedsiębiorcy, zakłady usługowe	Ilość wydanych ankiet	Ilość zwróconych Ankiet
	Ok. 100	41

Razem zebrano 237 wypełnionych przez mieszkańców Pyskowic ankiet

W kilku przypadkach z uwagi na brak możliwości nawiązania kontaktu lub inne przeszkody nie zdołano dotrzeć do instytucji ważnych dla gminy ze względu na profil swej działalności. Planuje się jednak w miarę możliwości uzupełnić niniejsze badania o zaistniałe braki w późniejszym terminie.

Rozdział IV Analiza i opracowanie zebranego materiału badawczego

– ujęcie graficzne oraz opisowe

1. Umiejscowienie Ośrodka Pomocy Społecznej w świadomości respondentów

Na pierwsze pytanie, mające charakter wprowadzający tj.: „Czy wie Pan/Pani, w którym miejscu w Pyskowicach znajduje się Ośrodek Pomocy Społecznej?”, **225** osób udzieliło odpowiedzi twierdzącej, **11** osób przeczącej, 1 osoba wstrzymała się od odpowiedzi.

2. Ocena sytuacji społecznej i ekonomicznej mieszkańców Pyskowic

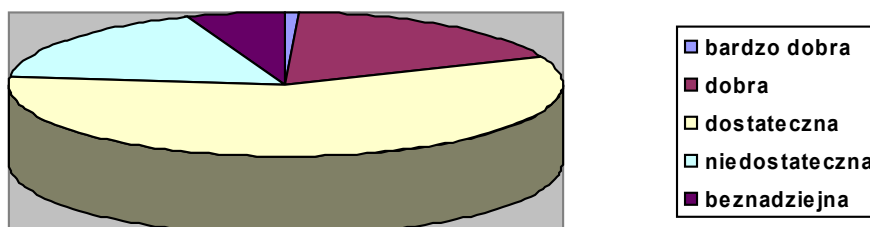
2.1. Ocena sytuacji ekonomicznej mieszkańców Pyskowic

W pytaniu drugim (część 1) poproszono respondentów o ocenę sytuacji ekonomicznej mieszkańców Pyskowic, tj.: stopień zaspokojenia ich potrzeb materialnych w pięciostopniowej skali od ***bardzo dobra*** do ***beznadziejna***.

Odpowiedzi przedstawiają się następująco:

	Bardzo dobra	dobra	dostateczna	niedostateczna	beznadziejna	Razem
Ocena sytuacji ekonomicznej	2	42	138	41	14	237

Tabela 3. Ocena sytuacji ekonomicznej mieszkańców Pyskowic (oprac. wł.)

Wykres 3. Ocena sytuacji ekonomicznej mieszkańców Pyskowic

Jak można zauważyć, największa liczba respondentów **138 (58,2 %)** na zadane pytanie udzieliła odpowiedzi „***dostateczna***”. Jedynie **2** osoby oceniły sytuację jako ***bardzo***

dobrą, natomiast kilkakrotnie więcej, bo aż **14** (biorąc pod uwagę przeciwną ocenę skrajną) uznało, iż sytuacja ekonomiczna mieszkańców Pyskowic jest „*beznadziejna*”.

Kumulując oceny o negatywne, czyli „*niedostateczna*” oraz „*beznadziejna*” (łącznie **55**) możemy uznać, że blisko $\frac{1}{4}$ - **23,2 %** respondentów ocenia sytuację ekonomiczną jako niezadowalającą, a nawet złą.

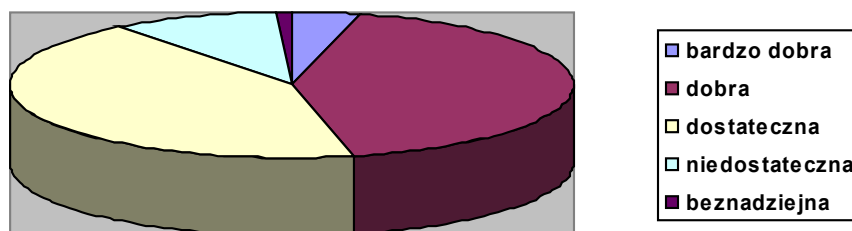
2.2. Ocena sytuacji społecznej mieszkańców Pyskowic

W pytaniu drugim (część 2) poproszono respondentów o ocenę - również w pięciostopniowej skali od *bardzo dobra* do *beznadziejna* - sytuacji społecznej mieszkańców Pyskowic, tj.: z uwagi na więź łączącą z najbliższym otoczeniem, poczucie wspólnoty sąsiadami, mieszkańcami osiedla oraz miasta.

Odpowiedzi przedstawiają się następująco:

	Bardzo dobra	Dobra	dostateczna	niedostateczna	beznadziejna	Razem
Ocena sytuacji społecznej	9	101	102	23	2	237

Tabela 4. Ocena sytuacji społecznej mieszkańców Pyskowic (oprac. wł.)

Wykres 4. Ocena sytuacji społecznej mieszkańców Pyskowic

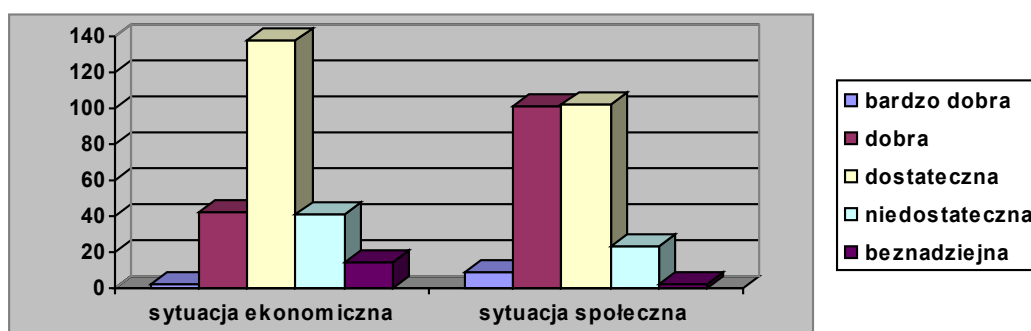
Jak można zauważyć, zarówno w tabeli, jak i na wykresie, w odniesieniu do oceny sytuacji społecznej mieszkańców Pyskowic zdecydowanie dominują oceny „*dobra*” (**42,6 %**) oraz „*dostateczna*” (**43,0 %**), które łącznie zgromadziły **85,6 %** wszystkich odpowiedzi. Niewielu respondentów udzieliło odpowiedzi skrajnych oceniając sytuację jako „*bardzo dobrą*” – 9 odpowiedzi (**3,7 %**) lub jako „*beznadziejną*” – 2 odpowiedzi (**0,8 %**).

2.3 Porównanie ocen sytuacji ekonomicznej i społecznej mieszkańców Pyskowic

W poniższej tabeli zaprezentowano oceny respondentów odnoszące się zarówno do sytuacji ekonomicznej, jak i społecznej, chcąc uzyskać odpowiedź na pytanie, którą sytuację ankietowani oceniają lepiej.

		OCENA					
		Bardzo dobra	dobra	dostateczna	niedostateczna	beznadziejna	Razem
S Y T U A C J A	ekonomiczna	2	42	138	41	14	237
	społeczna	9	101	102	23	2	237
	<i>Razem</i>	<i>11</i>	<i>143</i>	<i>240</i>	<i>64</i>	<i>16</i>	<i>X</i>

Tabela 5. Porównanie ocen sytuacji ekonomicznej oraz społecznej mieszkańców (oprac. wł.)

Wykres 5 Porównanie ocen sytuacji ekonomicznej oraz społecznej mieszkańców.

Jak się okazuje, ankietowani znacznie lepiej oceniają sytuację społeczną niż ekonomiczną, znacznie częściej oceniając ją jako dostateczną, dobrą, a nawet bardzo dobrą względem ocen niedostatecznej i beznadziejnej.

3. *Potrzeba i sens podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji mieszkańców, w jaki sposób i kto powinien działania te inicjować?*

W pytaniu otwartym, które zadano respondentom prosząc o swobodne wyrażenie opinii, poruszono jednocześnie trzy kwestie, mianowicie: *świadomość potrzeby zmian, sposób i kierunek działania oraz podmiot odpowiedzialny za inicjowanie i podjęcie działania.*

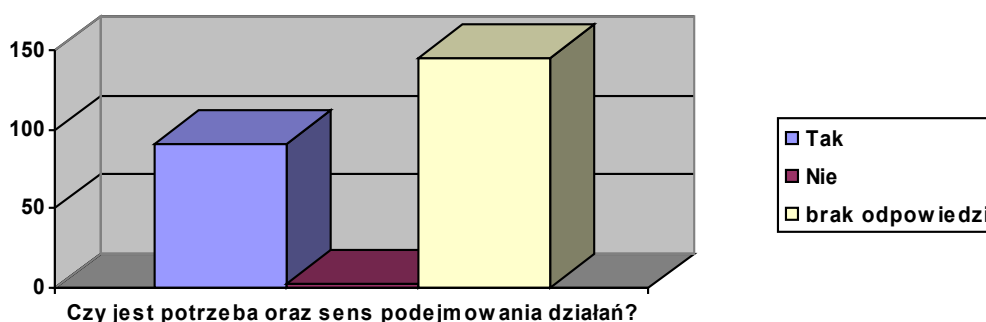
Otrzymane za pomocą kwestionariusza ankiety odpowiedzi analizowano pod kątem wskazanych powyżej wątków budując na ich podstawie kafeterię możliwych odpowiedzi.

3.1. Świadomość potrzeby zmian

	TAK	NIE	Brak odpowiedzi	razem
Czy jest potrzeba oraz sens podejmowania działań?	91	2	145	238

Tabela 6. Potrzeba i sens podejmowania działań – opinie respondentów (oprac. wł.)

Jedna osoba udzieliła podwójnej odpowiedzi, wskazując, że **tak** – jest potrzeba podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji społecznej oraz **nie** – nie ma takiej potrzeby w odniesieniu do sytuacji ekonomicznej mieszkańców Pyskowic.

Wykres 6. Potrzeba i sens podejmowania działań – opinie respondentów

Na podstawie uzyskanych odpowiedzi można stwierdzić, iż **91** osób ankietowanych (**38,4 %**) uświadamia sobie potrzebę zmian, **145** (**61,2 %**) nie udzieliło jednoznacznego wskazania nawet, jeśli (w niektórych przypadkach) wskazywało podmiot odpowiedzialny za inicjowanie działań lub sposób, w jaki należałoby to zrobić, natomiast uzyskano **2** odpowiedzi negatywne (**0,8 %**).

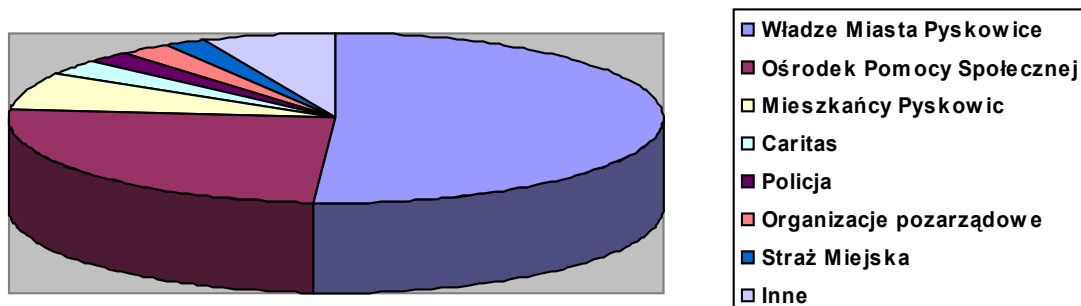
3.2. Podmiot odpowiedzialny za inicjowanie oraz podjęcie działania.

Drugi wątek poruszony w pytaniu otwartym, o którym mowa, to prośba o wskazanie przez respondentów podmiotu odpowiedzialnego według ich opinii za inicjowanie oraz dokonywanie zmian.

W tej kwestii udzielonych zostało najwięcej - **209** odpowiedzi, a właściwie wskazań (niejednokrotnie respondenci wskazywali kilka podmiotów), niezależnie od wypowiedzi w stosunku do pozostałej części pytania odnoszącej się do potrzeby oraz sensu podejmowania działań, jak również sposobu, w jaki należałoby to robić.

Lp.	Podmiot odpowiedzialny za inicjowanie oraz podjęcie działania.	Liczba wskazań
1.	Władze miasta (Burmistrz, Rada Miejska, Urząd Miasta)	107
2.	Ośrodek Pomocy Społecznej	53
3.	Mieszkańcy	15
4.	Caritas	6
5.	Policja	5
6.	Organizacje pozarządowe	5
7.	Straż Miejska	4
8.	Inne	14
	RAZEM	209

Tabela 7. Podmiot odpowiedzialny za inicjowanie oraz podjęcie działania.

Wykres 7. Podmiot odpowiedzialny za inicjowanie oraz podjęcie działania.

Jak można zaobserwować na powyższym wykresie według respondentów głównym inicjatorem działań mających na celu poprawę sytuacji mieszkańców Pyskowic powinny być **władze miasta** (Burmistrz, Rada Miejska, Urząd Miasta) – **107** wskazań (co stanowi **51,2 %** wszystkich wskazań), w tym - co ciekawe, aż **13** ankietowanych wskazało bezpośrednio na osobę Burmistrza Miasta (**6,2 %**). Na drugim miejscu wśród podmiotów odpowiedzialnych za procesy zmian znalazł się **Ośrodek Pomocy Społecznej** uzyskując **53** wskazania (**25,4 %**). Trzecie miejsce natomiast zajęli **mieszkańcy Pyskowic** uzyskując **15** wskazań co stanowi **7,2 %** całości. Warto dodać, że respondenci wskazujący na mieszkańców jako siłę sprawczą działań ukierunkowanych na poprawę sytuacji, często równocześnie wskazywali na władze miasta podkreślając przy tym element współpracy jako niezbędny do osiągnięcia wyznaczonych celów.

W tabeli oraz na wykresie przedstawiono podmioty, które w odpowiedziach pojawiały się najczęściej, natomiast te, które uzyskały najmniejszą liczbę wskazań zgrupowano w jednej kategorii *inne*.

Znalazły się tutaj:

– instytucje oświaty	-	3 wskazania
– pracodawcy	-	3 wskazania
– Miejski Ośrodek Kultury i Sportu	-	2 wskazania
– Powiatowy Urząd Pracy	-	2 wskazania
– Rząd, spółdzielnie mieszkaniowe, proboszcz, ośrodki interesujące się losem starszych ludzi	-	po 1 wskazaniu każdy

Biorąc pod uwagę korelację wskazań przez respondentów głównego inicjatora działań z określeniem rodzaju podejmowanych przezeń czynności (które opisane zostaną w następnym podrozdziale), wydaje się uzasadnione uznać, że w władze miasta mają największy wpływ i możliwości oddziaływania na społeczno-ekonomiczną sytuację mieszkańców.

3.3. Sposoby i kierunki działania

Trzecia część pytania odnosi się do wskazania, w jaki sposób i poprzez jakie działania można poprawić sytuację mieszkańców Pyskowic. Z uwagi na różnorodność odpowiedzi w celu dokonania analizy zostaną one przez autora niniejszej pracy odgórnie zaklasyfikowane oraz przedstawione w ramach poszczególnych grup. Za kryterium przydzielenia odpowiedzi do danej grupy przyjęto cel i kierunek określonego działania. Wyróżniono w ten sposób pięć następujących zbiorów:

1. <i>Praca</i> , poprzez:	-	35
– tworzenie nowych miejsc pracy		
– wspieranie ludzi bez pracy oraz motywowanie do jej podjęcia
(w tym również motywacja polegająca na odmowie pomocy w przypadku niepodjęcia pracy)		
– organizowanie szkoleń dot. rozwoju przedsiębiorczości		

- *organizowanie prac interwencyjnych*
2. **Dobre gospodarowanie** poprzez: - 16
- *stworzenie dobrych warunków dla inwestorów*
 - *uchwały(jako narzędzie określonego działania)*
 - *poprawę bezpieczeństwa*
 - *poprawę sytuacji materialnej mieszkańców*
 - *uzyskanie środków z Unii Europejskiej*
 - *zrozumienie potrzeb mieszkańców*
 - *działania profilaktyczne*
3. **Kultura, sport, rekreacja** poprzez - 14
- *budowę basenu*
 - *organizację imprez kulturalnych, integracyjnych*
 - *kino*
 - *organizację konkursów mających na celu wykrycie talentów*
4. **Pomoc**, w tym: - 13
- *pomoc materialna*
 - *pomoc w rozwiązywaniu problemów społecznych*
 - *organizowanie akcji i zbiórek na różne cele*
 - *wielopłaszczyznowa pomoc dzieciom z ubogich rodzin, zwłaszcza w kwestii zapewnienia im posiłku*
 - *pomoc osobom starszym*
 - *samopomoc*
5. **Infrastruktura**, poprzez - 7
- *poprawę sytuacji mieszkaniowej, remont budynków mieszk.*
 - *usprawnienie komunikacji miejskiej*
 - *remont dróg, budowę ścieżek rowerowych*

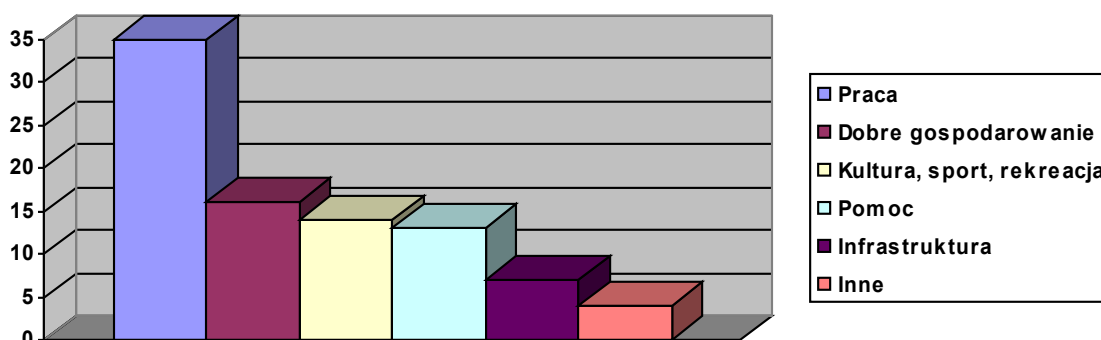
Inne:

- 4

- *inicjatywa obywatelska*
- *zmiana polityki rządowej kraju*

	Kierunki działania	Liczba wskazań
1.	Praca	35
2.	Dobre gospodarowanie	16
3.	Kultura, sport, rekreacja	14
4.	Pomoc	13
5.	Infrastruktura	7
6.	Inne	4
	<i>RAZEM</i>	<i>89</i>

Tabela 8. Kierunki działania

Wykres 8. Kierunki działań mających na celu poprawę sytuacji mieszkańców Pyskowic

Jak można zaobserwować na powyższym wykresie wśród respondentów dominuje przekonanie, że działania ukierunkowane na umożliwienie mieszkańcom Pyskowic podjęcia **pracy**, jak również motywowanie do jej podjęcia, mają największy wpływ na poprawę sytuacji społeczno- ekonomicznej (**35** wskazań, **39,3 %** wszystkich wskazań).

Większość działań, o których mowa w niniejszym podrozdziale, jest związana z funkcjonowaniem władz samorządowych, jednakże te, które umieszczono w grupie określonej jako **dobre gospodarowanie** (nadmieniamy się, iż wykorzystano tu sformułowanie, którego użył jeden z respondentów), nie są ukierunkowane bezpośrednio na żaden z wymienionych celów (tj.: tworzenie miejsc pracy, poprawę infrastruktury miasta, pomoc czy rozwój sfery kulturalno-rekreacyjnej), ale pośrednio, jako pewnego rodzaju uzupełnienie mają istotny wpływ na wszystkie pozostałe grupy działań i są z nimi związane. Określone zostały tu zatem sposoby i narzędzia działań (tj.: uchwały, stworzenie dobrych warunków dla inwestorów, pozyskanie środków z UE), istotne do podjęcia jakichkolwiek inicjatyw działania wstępne (zrozumienie potrzeb mieszkańców), charakter

działań (działania profilaktyczne) oraz skutek, jakiemu mają służyć (poprawa bezpieczeństwa, poprawa sytuacji materialnej mieszkańców Pyskowic).

Wśród wszystkich wskazań grupa ta uzyskała **16**, co stanowi **17,9 %** ogółu.

Na kolejnym miejscu znalazły się działania ukierunkowane na organizowanie czasu wolnego, zwiększenie dostępu mieszkańców Pyskowic do pewnych dóbr kultury, jak również ich integrację poprzez organizowanie imprez. Skierowanie działań w stronę sfery kulturalno-rekreacyjnej jest istotne dla co najmniej **14** ankietowanych (**15,7%** wszystkich wypowiedzi).

Niewiele mniej istotne w opinii respondentów jest podejmowanie różnych form działań mających na celu na niesienie pomocy osobom, które ze względu na ubóstwo czy z racji wieku tej pomocy potrzebują - **13** wskazań – **14,6 %**.

Wśród wypowiedzi respondentów pojawiały się również wskazania działań ukierunkowanych na poprawę infrastruktury miasta poprzez budowę nowych oraz remont istniejących budynków mieszkalnych, usprawnienie komunikacji miejskiej, renowację dróg i budowę ścieżek rowerowych (łącznie **7** wskazań, **7,8 %**).

Pozostałe wskazania nie mieszczące się w żadnym z wyżej wymienionych zbiorów przedstawiono łącznie w grupie pod nazwą *inne*.

4. *Stosunek mieszkańców do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji ekonomicznej i społecznej*

Pytanie czwarte zawarte w kwestionariuszu ankiety dotyczy badania postaw prezentowanych przez respondentów wobec podejmowania działań. Jest to swoista próba uzyskania odpowiedzi na pytanie, czy inicjatywy mające na celu poprawę sytuacji mieszkańców Pyskowic (czy to społecznej czy ekonomicznej) mogą liczyć się z ich (samiych mieszkańców) poparciem, negacją bądź pozostają obojętne.

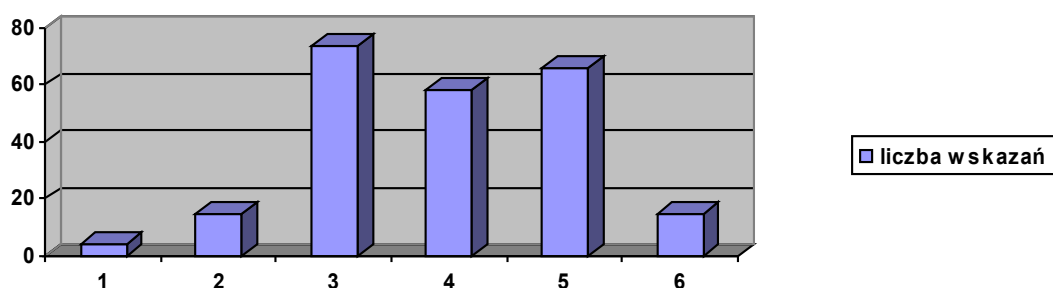
4.1 Stosunek mieszkańców do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji ekonomicznej

Odpowiedzi na pytanie: *Jaki jest Pani/ Pana stosunek (w skali rosnącej od 1 - 6, gdzie 6 = wysoki stopień zaangażowania) do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji ekonomicznej*, przedstawiają się następująco:

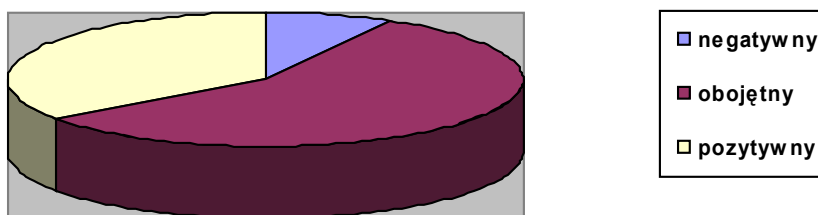
Ocena	1	2	3	4	5	6	Razem
<i>Liczba wskazań</i>	4	15	74	58	66	15	232
<i>Stosunek do działań</i>	<i>Negatywny – 19</i>		<i>Obojętny - 132</i>		<i>Pozytywny – 81</i>		

Tabela 9. Stosunek mieszkańców do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji ekonomicznej

W zaprezentowanej tabeli oraz na poniższych wykresach (zwłaszcza na wykresie 10) można zauważyć, że wśród respondentów dominuje postawa obojętna – **132** wskazania co stanowi **56,8 %** wszystkich wskazań. Aprobata dla podejmowanych działań wyraża **81** ankietowanych (**34,9 %**), natomiast przeciwnych, w tym **4** zdecydowanie, inicjatywom mającym na celu poprawę sytuacji ekonomicznej jest **19** osób (**8,1%**).

Wykres 9. Stosunek mieszkańców do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji ekonomicznej

Wykres 10. Stosunek mieszkańców do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji ekonomicznej z wyróżnieniem przyjętego badaniu podziału na: negatywny, obojętny oraz pozytywny.

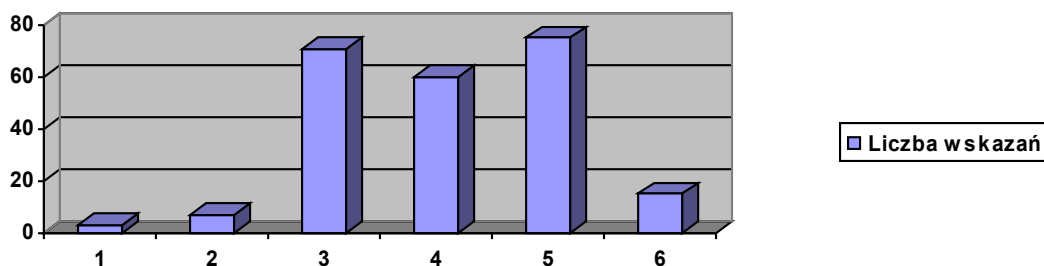
4.2 Stosunek mieszkańców do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji społecznej

Nieznacznie (w odniesieniu do przedstawionych powyżej wyników) różni się postawa mieszkańców Pyskowic wobec podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji społecznej – dominuje obojętność, choć nie należy ignorować faktu, że jest tu niemalże o połowę mniej postaw negatywnych oraz o tyleż więcej pozytywnych.

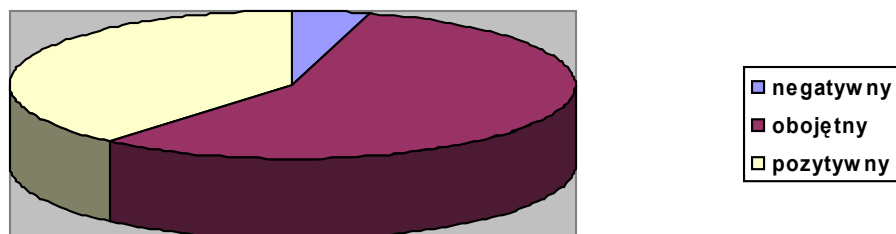
Ocena	1	2	3	4	5	6	Razem
Liczba wskazań	3	7	71	60	75	15	231
Stosunek do działań	Negatywny – 10		Obojętny - 131		Pozytywny – 90		

Tabela 10. Stosunek mieszkańców do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji społecznej

Postawę obojętną prezentuje zatem 131 respondentów (56,7 %), pozytywną 90 respondentów (38,9 %), natomiast negatywny stosunek do działań mających na celu poprawę sytuacji społecznej uzewnętrznia 10 osób ankietowanych (4,3 %).

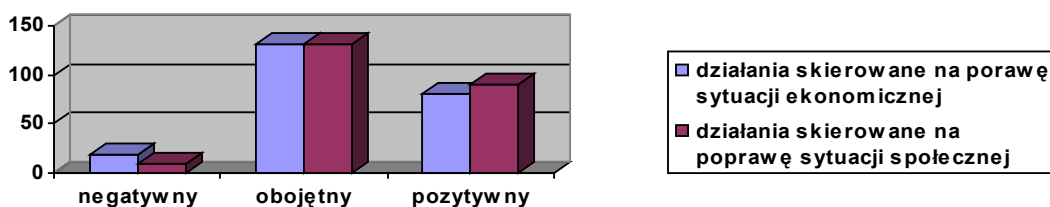

Wykres 11. Stosunek mieszkańców do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji społecznej

Wykres 12. Stosunek mieszkańców do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji społecznej z wyróżnieniem przyjętego w badaniu podziału na: negatywny, obojętny oraz pozytywny

Można zatem stwierdzić, że mimo, iż nieznacznie, to jednak mieszkańcy większe zaangażowanie deklarują w odniesieniu do działań ukierunkowanych na poprawę sytuacji społecznej niż ekonomicznej Pyskowic (patrz wykres 13).

Wykres 13. Porównanie prezentowanych postaw wobec działań skierowanych na poprawę sytuacji ekonomicznej i społecznej

5. *Potrzeby mieszkańców Pyskowic*

Pytanie 5, czyli: *Co według Pani/ Pana znacznie poprawiłoby jakość życia mieszkańców Pyskowic* jest tak naprawdę pytaniem o potrzeby mieszkańców Pyskowic. Z uwagi na różnorodność odpowiedzi (podobnie, jak w pytaniu 3) dla celów analitycznych zostały one tematycznie pogrupowane.

Wyróżniono w ten sposób następujące grupy:

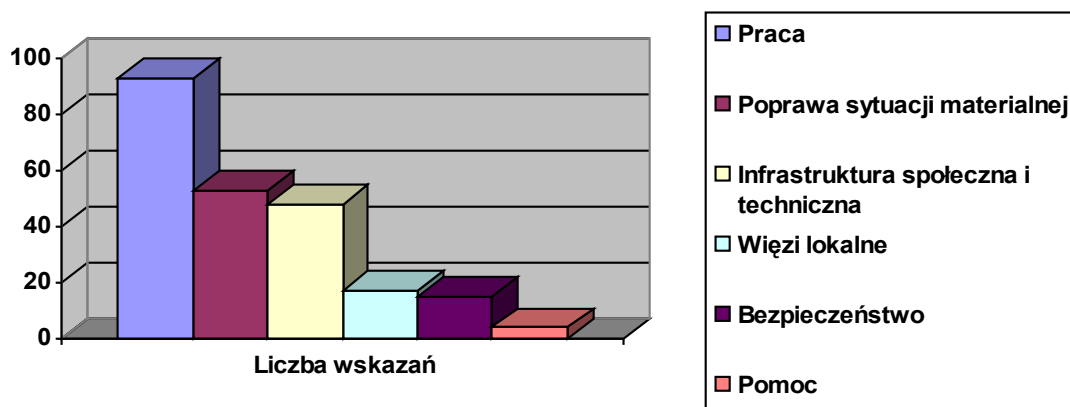
1. <i>Praca</i>	-	<i>93</i>
– <i>tworzenie nowych miejsc pracy, inwestycje w obrębie miasta</i>	-	<i>88</i>
– <i>utworzenie „gieldy pracy”</i>	-	<i>3</i>
– <i>prace interwencyjne</i>	-	<i>1</i>
– <i>kursy i szkolenia</i>	-	<i>1</i>

2. <u>Poprawa sytuacji materialnej</u>	-	<u>53</u>
– wzrost wynagrodzeń	-	33
– poprawa sytuacji materialnej mieszkańców	-	15
– wzrost PKB, dalszy rozwój gospodarczy kraju;	-	3
– wzrost budżetu gminy	-	2
3. <u>Infrastruktura społeczna i techniczna</u>	-	<u>48</u>
– budownictwo mieszkaniowe	-	11
– budowa i remont dróg, chodników, ścieżek rowerowych	-	9
– budowa kina i basenu	-	9
– rozwój bazy rekreacyjno-sportowej	-	9
– poprawa komunikacji miejskiej	-	3
– szerszy dostęp do specjalistów i placówek rehabilitacji	-	2
– więcej miejsc do parkowania	-	2
– dom pobytu dziennego dla osób starszych	-	2
– większy dostęp do Internetu	-	1
4. <u>Więzi lokalne</u>	-	<u>17</u>
– stworzenie miejsc do spotkań towarzyskich (kawiarnie, cukiernie)	-	6
– większa aktywność społeczna mieszkańców	-	5
– imprezy kulturalne	-	2
– akcje społeczne – np.: poprawa estetyki najbliższego otoczenia	-	2
– wzajemna życzliwość, pomoc sąsiedzka	-	1
– organizacja „centrum wolontariatu”	-	1
5. <u>Bezpieczeństwo</u>	-	<u>15</u>
– zwiększenie liczby patroli, poprawa bezpieczeństwa na ulicach miasta	-	12
– ograniczanie patologii	-	3

6. <i>Pomoc</i>	-	<u>4</u>
– <i>pomoc dla rodzin uboższych (posilki, wyjazdy)</i>	-	3
– <i>właściwe gospodarowanie środkami OPS</i>	-	1

l.p.	Potrzeby wskazywane przez respondentów	Liczba wskazań
1.	Praca	93
2.	Poprawa sytuacji materialnej	53
3.	Infrastruktura społeczna i techniczna	48
4.	Więzi lokalne	17
5.	Bezpieczeństwo	15
6.	Pomoc	4
RAZEM		230

Tabela 11. Potrzeby wskazywane przez respondentów (oprac. wł.)

Wykres 14. Potrzeby wskazywane przez respondentów

Zarówno z przedstawionej powyżej tabeli, jak i z wykresu jasno wynika, iż w opinii respondentów dla mieszkańców Pyskowic najważniejszą do zaspokojenia potrzebą jest potrzeba **pracy**. W grupie tej zebrano wskazania respondentów łączące w sobie wspólny cel, jakim jest uzyskanie zatrudnienia, mające charakter działań typowo zewnętrznych, tj.: tworzenia miejsc pracy, rozwój inwestycji w obrębie miasta, organizowanie kursów, szkoleń itp., jak również uwzględniający podniesienie własnych kwalifikacji (np.: poprzez uczestnictwo w kursach rozwijających zarówno umiejętności przydatne na konkretnych stanowiskach, jak i zaprezentowania się nowemu pracodawcy). Jak się okazuje samo posiadanie zatrudnienia nie jest równoznaczne z zaspokojeniem potrzeby. Bardzo wyraźnie wskazuje na ten fakt ilość odpowiedzi skoncentrowana w drugiej grupie określonej mianem **poprawa sytuacji materialnej**, gdzie najczęściej udzielana odpowiedź to: *wzrost wynagrodzeń*.

Warto zwrócić uwagę, że wszyscy ankietowani biorący udział w badaniu to osoby posiadające zatrudnienie w sektorze prywatnym lub publicznym. Zatem jak można przypuszczać najczęściej uzewnętrzniana potrzeba **pracy** wynika raczej z oceny obiektywnej sytuacji „innych” oraz uznania, iż brak pracy jest najważniejszym problemem (potrzebą) mieszkańców Pyskowic. Z kolei za uzasadnione wydaje się uznać, że odpowiedź: *wzrost wynagrodzeń* w przypadku posiadania pracy będzie raczej wynikiem subiektywnej oceny własnej sytuacji. Jest to jeden z powodów, dla których utworzone zostały dwa odrębne zbiory odpowiedzi, mimo iż fakt podjęcia pracy wydaje się być równoznaczny z poprawą sytuacji materialnej.

Trzeci co do liczebności zbiór określony został mianem **infrastruktura społeczna i techniczna**. Infrastruktura zgodnie z definicją to „zespół podstawowych urządzeń i instytucji usługowych, niezbędnych do należytego funkcjonowania społeczeństwa i produkcyjnych działów gospodarki”,¹² oznacza układ i wzajemne relacje elementów (części) stanowiących całość np.: budowy, ustroju, struktura kryształu, struktura społeczna, agrarna itp. Infrastruktura wspiera działalność produkcyjną, służy rozwojowi produkcji, choć sama nie bierze bezpośredniego udziału w produkcji¹³. Do *infrastruktury społecznej* zaliczyć należy budynki publiczne, natomiast do *infrastruktury technicznej*: zaopatrzenie, usuwanie, komunikację, infrastrukturę transportową (komunikacja publiczna oraz indywidualna).¹⁴

¹² Mały Słownik Języka Polskiego, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993

¹³ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Infrastruktura>

¹⁴ Tamże

Do najważniejszych w opinii respondentów potrzeb w zakresie poprawy infrastruktury miasta należą: *budownictwo mieszkaniowe (11), budowa i remont dróg, chodników, ścieżek rowerowych (9), rozwój bazy rekreacyjno-sportowej (9) oraz budowa kina i basenu (9).*

Ponadto, jak można zauważyć, mimo iż w mniejszym stopniu mieszkańcy dostrzegają potrzebę „inwestowania” – tj.: podejmowania działań ukierunkowanych na rozwój i wzmacnianie więzi społecznych (17). Zwłaszcza poprzez: *stworzenie miejsc do spotkań towarzyskich (6) oraz wspieranie aktywności społecznej mieszkańców (5).*

Istotnym sygnałem jest poczucie zagrożenia uzewnętrzniane przez 6,3 % ankietowanych, których oczekiwania to: *zwiększeniem liczby patroli, poprawa bezpieczeństwa na ulicach (12) oraz ograniczanie patologii (3).*

Najmniej liczną grupą jest zbiór określony mianem *pomoc (4)*, w którym zawarte zostały wypowiedzi respondentów wskazujące na potrzebę pomagania innym.

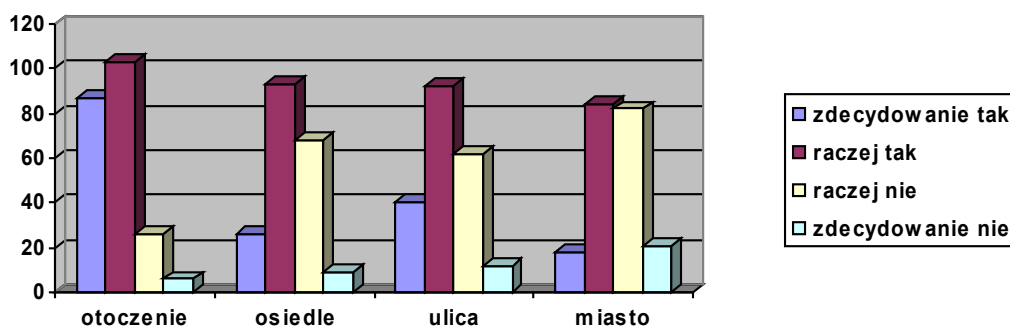
6. *Więzi społeczne*

Kolejne pytanie skonstruowane zostało w celu ustalenia, w jakim stopniu respondenci odczuwają poczucie wspólnoty i więzi z pozostałymi mieszkańcami Pyskowic, z uwzględnieniem rzeczywistej odległości, dystansu zarówno w sensie dosłownym - ze względu na miejsce zamieszkania – bliższe i dalsze otoczenie, jak i metaforycznym ze względu na stopień zażyłości (mieszkaniec Pyskowic jako sąsiad, znajomy czy zupełnie obca osoba mieszkająca w tym samym mieście).

W poczuciu autora niniejszego opracowania, poczucie więzi z pozostałymi mieszkańcami miasta będzie miało istotny wpływ na chęć angażowania się w działania ukierunkowane na poprawę sytuacji społecznej i ekonomicznej miasta.

		zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie	RAZEM:
Poczucie więzi z mieszkańcami:	najbliższego otoczenia	87	103	26	6	222
	jednego osiedla	26	93	68	9	196
	jednej ulicy	40	92	62	12	206
	miasta (ogólnie)	18	84	82	21	205

Tabela 12. *Poczucie więzi społecznej (oprac. wł.)*

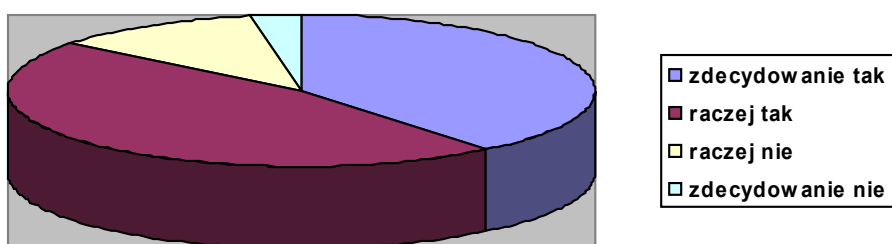

Wykres 15. Poczucie więzi społecznej.

Na powyższym wykresie bez trudu można zauważyć, iż poczucie więzi maleje wraz ze wzrostem odległości, zwłaszcza jeśli chodzi o odpowiedzi skrajne: „zdecydowanie tak” oraz „zdecydowanie nie”. Respondenci najsilniej związani czują się z osobami zamieszkającymi w najbliższym otoczeniu, gdzie, jak można przypuszczać, dominują kontakty bezpośrednie i wzajemna zażyłość, w przeciwieństwie do abstrakcyjnego poczucia więzi z bliżej nieokreślonym i najczęściej nieznanym (chyba, że jest to tak zwana znajomość „z widzenia”) mieszkańcem miasta.

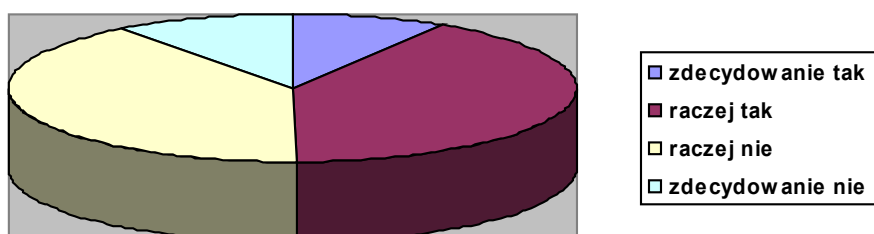
Wydaje się, iż warto się szczególnie przyjrzeć odpowiedziom respondentów udzielonym w odniesieniu do poczucia więzi z najbliższym otoczeniem oraz z mieszkańcami miasta (ogólnie). W przypadku więzi odczuwanej wobec sąsiadów zamieszkujących tę samą ulicę lub osiedle odpowiedzi są bardzo zbliżone, co więcej - można przypuszczać, że niejednokrotnie udzielane były zamiennie w zależności od perspektywy przyjętej ze względu na miejsce zamieszkania respondenta (odniesienie do osób zamieszkujących tę samą ulicę lub osiedle).

Otóż, łącznie **190** ankietowanych (**85,6 %**), którzy udzielili odpowiedzi na pytanie, mniej lub bardziej zdecydowanie wskazało, iż odczuwa więź z mieszkańcami najbliższego otoczenia. Odpowiedzi „zdecydowanie tak” – **87**, stanowią **39,2 %** wszystkich odpowiedzi odnoszących się do poczucia więzi z najbliższym otoczeniem, z kolei „raczej tak” – **103**, stanowią **46,4 %**. Nie odczuwa takiej więzi - „zdecydowanie nie” – **6** osób (**2,7 %**) lub odczuwa ją w niewielkim stopniu - „raczej nie” – **26** osób (**11,7 %**) łącznie **32** ankietowanych (**14,4 %**).

Wykres 16. Poczucie więzi z mieszkańcami najbliższego otoczenia

Z kolei biorąc pod uwagę odpowiedzi odnoszące się do poczucia więzi z mieszkańcami miasta wykres przedstawiałby się następująco:

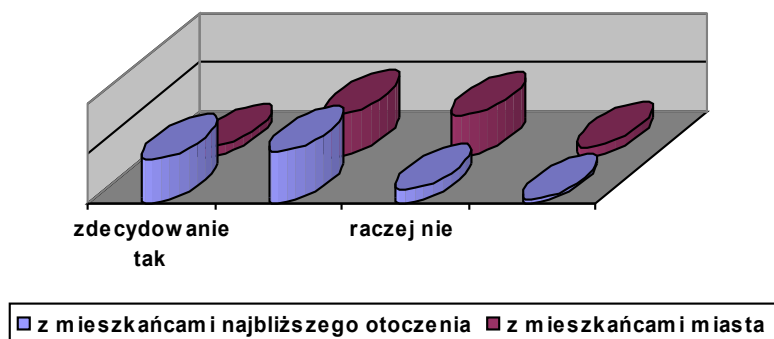
Wykres 17. Poczucie więzi z mieszkańcami miasta

Otóż, jedynie **18** ankietowanych (**8,8 %** wszystkich odpowiedzi) odczuwa zdecydowaną więź pozostałymi z mieszkańcami miasta, mniej pewnie uzewnętrznia swe poczucie więzi **84** respondentów (**41,0 %**), razem **102** osoby (**49,8 %**).

Odpowiedzi wyrażających w sposób zdecydowany lub mniej pewny brak poczucia więzi z pozostałymi mieszkańcami miasta jest łącznie **103** - (**50,2 %**), w tym **82** respondentów stwierdziło, iż „raczej” nie odczuwa takiej więzi (**40 %**), natomiast **21** (**10,2 %**) zdecydowanie zaprzeczyło jej istnieniu.

Wydaje się, że informacja na temat poczucia więzi z pozostałymi mieszkańcami miasta lub jego braku jest niezwykle istotna przy podejmowaniu działań, zwłaszcza o charakterze społecznym, których adresatem są mieszkańcy miasta. Biorąc pod uwagę wskazania respondentów wydaje się za słusznie przypuszczać, iż bardziej byłiby oni zainteresowani działaniami podejmowanymi w ich najbliższym otoczeniu (blok, ulica, osiedle), w przeciwieństwie do działań o charakterze globalnym, czyli w odniesieniu do całego miasta.

Poniższy wykres obrazuje, w jaki sposób kształtuje się poczucie więzi wobec najbliższego otoczenia w odniesieniu do poczucia więzi z mieszkańcami miasta ogółem

Wykres 18. Poczucie więzi z mieszkańcami najbliższego otoczenia a mieszkańcami miasta – porównanie

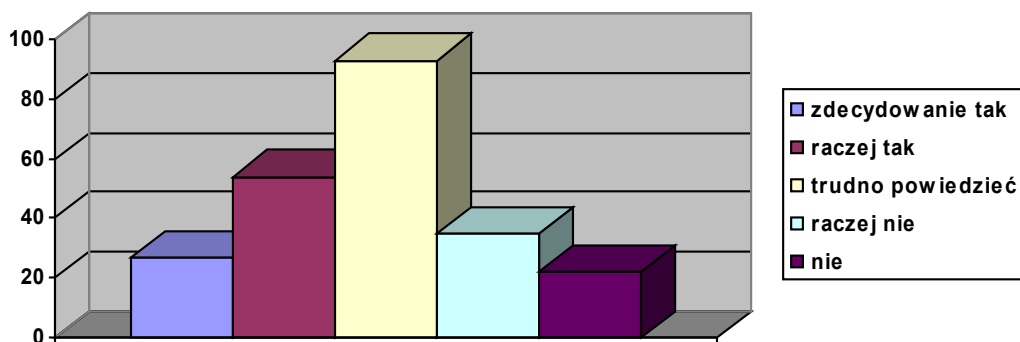
7. *Gotowość do podjęcia działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej.*

Kolejne pytanie, czyli: *Czy widziałaby Pani/ widziałby Pan dla siebie miejsce w inicjatywach mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej?* miało na celu zbadanie, czy respondenci potrafiliby odnaleźć się w roli osoby bezpośrednio zaangażowanej w rozwój społeczności lokalnej, czyli czy deklarują gotowość do podejmowania konkretnych działań.

Odpowiedzi respondentów przedstawiają się następująco:

<i>l.p.</i>	<i>Czy widziałaby Pani/ widziałby Pan dla siebie miejsce w inicjatywach mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej?</i>	<i>Liczba wskazań</i>
1.	<i>Zdecydowanie tak</i>	<i>27</i>
2.	<i>Raczej tak</i>	<i>54</i>
3.	<i>Trudno powiedzieć</i>	<i>93</i>
4.	<i>Raczej nie</i>	<i>35</i>
5.	<i>Nie</i>	<i>22</i>
	RAZEM:	231

Tabela 13. Gotowość do podjęcia działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej (oprac. wł.)

Wykres 19. Gotowość do podjęcia działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej.

Otóż, 27 ankietowanych (11,7 %) zadeklarowało absolutną gotowość do angażowania się w inicjatywy mające na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej, natomiast 54 (23,4 %) wyraziło, że raczej potrafiłoby odnaleźć dla siebie miejsce w takich działaniach. Łącznie 81 osób (35,1 %) deklaruje chęć bezpośredniego udziału w przedsięwzięciach organizowanych na rzecz rozwoju lokalnego.

Większość respondentów – 96, co stanowi 41,6 % wybierając odpowiedź „*trudno powiedzieć*” nie wyraziła jasno chęci udziału w inicjatywach ani jednak jej braku. Warto jednak w tym miejscu nadmienić, że wiele osób z tej grupy, które na tym etapie nie potrafiły zdecydować o swojej gotowości do podejmowania działań, wyrażało odpowiadając na kolejne pytanie chęć angażowania się wskazując na konkretne czynności.

Z kolei 35 (15,2 %) osób ankietowanych „*raczej nie*” widzi się w roli osoby bezpośrednio zaangażowanej w rozwój społeczności lokalnej, natomiast 22 (9,5 %) nie dopuszcza takiej możliwości, łącznie 57 respondentów, co stanowi 24,7 % wszystkich odpowiedzi.

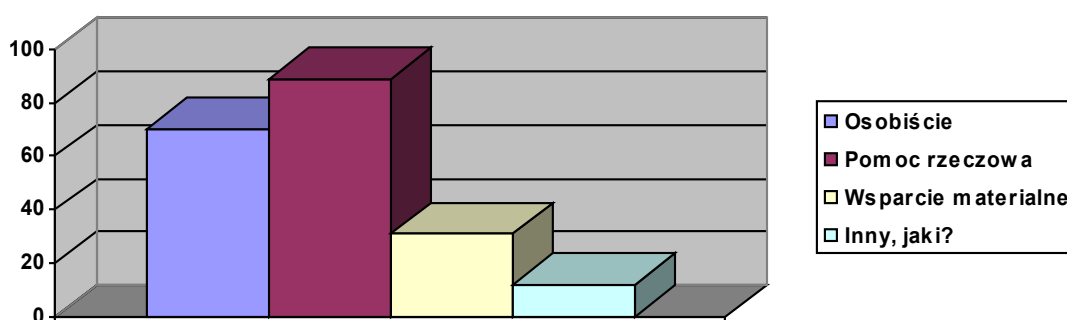
8. *Deklaracje wobec podjęcia konkretnych działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej.*

W kolejnym pytaniu respondenci, którzy wyrazili jakąkolwiek chęć – mniej lub bardziej zdecydowaną - do podejmowania działań, zostali poproszeni o wskazanie sposobu, w jaki chcieliby się zaangażować.

Odpowiedzi respondentów przedstawiają się następująco:

l.p.	W jaki sposób mogłaby Pani/ mógłby Pan zaangażować się w działania, mające na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej?	Liczba wskazań
1.	<i>Osobiście (jako wolontariusz) lub w zakresie poszukiwania osób zaangażowanych w życie społeczne, dzięki którym podejmowane działania będą miały większe szanse powodzenia</i>	70
2.	<i>Pomoc rzeczowa (np.: produkty żywnościowe, artykuły gospodarstwa domowego, itp.)</i>	89
3.	<i>Wsparcie materialne (pomoc pieniężna, darowizny)</i>	31
4.	<i>Inny, jaki?</i>	12
	RAZEM:	202

Tabela 14. Deklaracje wobec podjęcia konkretnych działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej

Wykres 20. Deklaracje wobec podjęcia konkretnych działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej

Łącznie 202 osoby udzieliły odpowiedzi na pytanie.

W pierwszej kolejności warto zauważyć, że łączna liczba wskazań – deklaracji do angażowania się w konkretny sposób (202) w odniesieniu do odpowiedzi udzielanych przez respondentów na poprzednie pytanie, dotyczące gotowości do podejmowania działań znacznie przewyższa liczbę osób wyrażających mniej lub bardziej zdecydowaną chęć angażowania się (przyp. 81 osób). Co więcej - nawet powiększając to grono o osoby, które nie wyraziły ani chęci udziału, ani jej braku odpowiadając na pytanie „trudno powiedzieć” (przy. 96 osób) nie osiągniemy deklaracji w ilości 202. Należy zatem uznać, że pojawiły się tu również odpowiedzi osób, które odpowiadając na poprzednie pytanie, „raczej nie”

postrzegają się jako osoby bezpośrednio zaangażowane w rozwój społeczności lokalnej (przyp. 35).

Co ciekawe jednak, w wyniku analizy materiału badawczego okazuje się, że nawet osoby, które odpowiadały na pytanie o gotowość do podejmowania działań mających na celu rozwój społeczności lokalnej zdecydowanie przecząco, pomimo zastosowania reguły przejścia (przyp. *jeśli udzieliła Pani/ udzielił Pan odpowiedzi zdecydowanie negatywnej – e (= nie) – proszę przejść do pytania nr 10*), wskazywały nie tylko rodzaj konkretnych działań, które gotowe byłyby podejmować, ale nawet jak często mogłyby to robić.

Wracając jednak do odpowiedzi udzielonych przez respondentów, otóż, najwięcej osób zadeklarowało chęć udziału w przedsięwzięciach poprzez udzielanie „*pomocy rzeczowej*” (produkty żywnościowe, artykuły gospodarstwa domowego, itp.) – 89 respondentów, co stanowi 44,1 % wszystkich odpowiedzi. Chęć osobistego angażowania się (jako wolontariusz lub w zakresie poszukiwania osób zaangażowanych w życie społeczne, dzięki którym podejmowane działania będą miały większe szanse powodzenia) wyraziło 70 ankietowanych (34,7 %). Natomiast 31 (15,4 %) osób preferowałoby przyczynić się do podejmowanych działań poprzez wsparcie materialne (pomoc pieniężna, darowizny).

Wśród odpowiedzi (wybór 4 opcji – *inny, jaki?*), pojawiły dodatkowe sposoby działań, poprzez które respondenci chcieliby angażować się w rozwój społeczności lokalnej, a które przynajmniej w części mieszczą się w odpowiedziach wskazanych powyżej, a zatem wydaje się, że warto je wyróżnić.

Są to mianowicie:

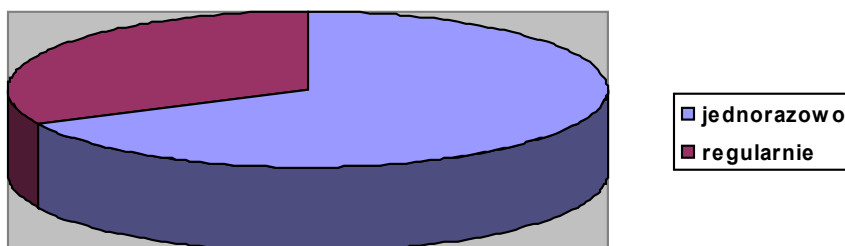
– <i>pomoc sąsiedzka</i>	-	1
– <i>pomoc osobom starszym, schorowanym</i>	-	1
– <i>prace interwencyjne</i>	-	2
– <i>cegiełki na Dożynkach</i>	-	1
– <i>pomoc dla domów dziecka</i>	-	1
– <i>organizowanie szkoleń dla bezrobotnych</i>	-	3
– <i>poradnictwo rodzinne</i>	-	2
– <i>pomoc w akcjach z udziałem szkół, parafii, MOKiS</i>	-	1

9. Deklaracje częstotliwości podejmowania działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej.

W poniższej tabeli oraz na wykresie wskazano odpowiedzi respondentów na pytanie, jak często wyrażaliby chęć do wspierania akcji mających na celu budowanie aktywności lokalnej.

<i>l. p.</i>	<i>Jak często wyrażałaby Pani/ wyrażałby Pan chęć do wspierania akcji mających na celu budowanie aktywności lokalnej?</i>	<i>Liczba wskazań</i>
<i>1.</i>	<i>jednorazowo</i>	<i>133</i>
<i>2.</i>	<i>regularnie</i>	<i>63</i>
<i>3.</i>	<i>„w miarę możliwości”</i>	<i>1</i>
<i>RAZEM</i>		<i>198</i>

Tabela 15. Deklaracje częstotliwości podejmowania działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej.

Wykres 16. Deklaracje częstotliwości podejmowania działań mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej.

Łącznie **198** osób udzieliło odpowiedzi na pytanie, w tym jedna osoba wskazała trzecią możliwość, której nie wyróżniono w kafeterii odpowiedzi, mianowicie „*w miarę możliwości*”. Zdecydowana większość osób – **133 (67,2 %)** zadeklarowała *jednorazową* chęć udziału w przedsięwzięciach (w ramach akcji świątecznych, z okazji Dni Rodziny, Dożynek), natomiast **63 (31,8 %)** chciałaby *regularnie* (w ramach długofalowej współpracy) w nich uczestniczyć.

10. Znajomość środowiska lokalnego - osoby zaangażowane w rozwój społeczności lokalnej.

Ostatnie pytanie, dotyczące wiedzy respondentów na temat osób zaangażowanych w rozwój społeczności lokalnej, zarówno w najbliższym otoczeniu, jak i w mieście uzyskało najmniejszą liczbę odpowiedzi - łącznie **88**. Co więcej, jedynie część z tych odpowiedzi poprzez wskazanie konkretnej osoby oraz przykłady jej działalności stanowi rzeczywistą odpowiedź na zadane pytanie. Trudno zatem osądzić, czy uzyskany wynik jest rezultatem braku wiedzy respondentów na temat środowiska lokalnego, niewielkiej liczby osób angażujących się w działania na rzecz społeczności lokalnej, czy po prostu nieumiejętnie zadanego pytania.

Analiza materiału badawczego w tym przypadku polegać będzie wyłącznie na wyróżnieniu wskazywanych przez respondentów odpowiedzi, uznając, że udzielane są one zgodnie z wiedzą i doświadczeniem osób ankietowanych.

l.p.	Czy zna Pani/ Pan osobiście lub ze słyszenia osoby zaangażowane w rozwój społeczności lokalnej? Jeśli tak to proszę podać przykłady ich działalności.	Liczba wskazań
1.	<u>W najbliższym otoczeniu:</u> <i>Parafia, rada parafialna, pomoc sąsiedzka, działalność charytatywna, MZBM Sp. Z o.o.- festyn rodzinny, dbanie o plac zabaw dla dzieci, OPS. Caritas, kuratorzy, pedagodzy, sponsorzy wspierający szkoły i przedszkola, wolontariusze działający w Świetlicy Socjoterapeutycznej nr 2, pomoc rodzinom i dzieciom specjalnej troski, radny, wspólnota mieszkaniowa</i>	27
2.	<u>Na osiedlu:</u> <i>Radny, p. Andrzej Bąk, p. Łapucha, parafia, księża, wolontariat, dbanie o zielen i porządek, Caritas, ks. Wnękowicz, organizacja festynów na cele dobroczynne, zbiórka odzieży zimowej.</i>	16

3.	<u>W dzielnicy</u> <i>p. Beata Antosik, Caritas, Parafia NMP, radny, pomoc materialna, organizacja opieki dla dzieci w wolnym czasie, hospicjum domowe, Dożynki.</i>	11
4.	<u>W mieście:</u> <i>Pomoc rzeczowa, materialna, organizacja imprez, rozwój zainteresowania sportem, burmistrz miasta, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Caritas, OPS, MOKiS, wolontariat, pomoc osobom starszym, sympatycy Muzeum Kolejnictwa, Biblioteka, radni, p. Macowicz – propagowanie wizerunku miasta, historii; p. Z. Smuda – zorganizował dofinansowanie do Biblioteki Miejskiej</i>	34
RAZEM:		88

Tabela 16. Znajomość środowiska lokalnego

Rozdział V Mapa Zasobów i Potrzeb

1. Mapa zasobów i potrzeb – dlaczego warto ją skonstruować

Proces, o którym była mowa we wstępie do niniejszej pracy, mianowicie: PROBLEMY → ZASOBY → POTRZEBY przyjmuje postać „badania w działaniu” lub „badania przez działanie”, w którym celem badania nie jest samo badanie, ale ulepszanie rzeczywistości, a więc podjęcie działania. Tak rozumiane podejście określane jest jako badanie aktywizujące. Badani, czyli mieszkańcy są pełnoprawnymi uczestnikami badania, opracowują własne sposoby zmiany swej sytuacji, w związku z czym samo badanie staje się początkiem rozwiązywania problemów, a nie jedynie rejestracją obecnego stanu.¹⁵

Rezultatem prowadzonego w ten sposób badania jest raport zwany *Mapą Zasobów Potrzeb*, który stanowi zapis podjętego działania oraz jest narzędziem porządkującym zdobyte informacje¹⁶.

Mapa Zasobów i Potrzeb jest dokumentem zawierającym materiał informacyjno-poznawczy usystematyzowany w czterech rozdziałach, który uzupełniony o dokumenty, fotografie i inne uzyskane materiały, powinien być żywym, wciąż udoskonalanym przewodnikiem po społeczności.¹⁷

BADANIE	DZIAŁANIE
I. LUSTRACJA SPOŁECZNA	
Ludzie/demografia	Nawiązanie kontaktów bezpośrednich w instytucjach dysponujących danymi statystycznymi, ujawnienie zasobów informacyjnych, np.: strategii gminy.
Instytucje/organizacje	Pozyskanie potencjalnych partnerów instytucjonalnych do koalicji
Przestrzeń/ miejsca	Zaangażowanie ludzi w odkrywanie miejsc, odkrywanie emocji społecznych
Tradycja i doświadczenie społeczne	Nawiązywanie bliskiego, emocjonalnego kontaktu podczas rozmów o tradycji rodzinnej, umożliwienie ujścia ukrytym pasjom ludzi, umożliwienie spotkania „młodych” i starych”
Kanały komunikacji społecznej	Włączenie mediów do realizacji projektu, promocja działań

¹⁵ Ewa Jasińska, Bohdan Skrzypczak, *Rozpoznanie środowiska* Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa 2005

¹⁶ *Tamże*

¹⁷ *Tamże*

II. DIAGNOZA PROBLEMÓW I POTRZEB	
Sondaż diagnostyczny	Stworzenie zespołu ankietatorów, dotarcie do dużej grupy mieszkańców, poinformowanie opinii publicznej o podjętych działaniach, budowa zaufania
Wybór problemu	Integracja zespołu animacyjnego, tworzenie koalicji
Jakościowe badanie pogłębione	Nawiązywanie merytorycznego i osobistego kontaktu z różnymi grupami mieszkańców (grupy celowe) i indywidualnymi/ osobami. Szansa na stałe pozyskanie ich do współpracy
III. ANALIZA POTENCJAŁU SPOŁECZNO-KULTUROWEGO	
Analiza relacji w środowisku	Zwiększenie kompetencji zespołu animacyjnego, nawiązanie kontaktów z ekspertami.
Analiza SWOT	
Analiza wpływów społecznych	
Kluczowe organizacje i osoby	
Kluczowe organizacje i osoby	
IV. NAKREŚLENIE PROFILU SPOŁECZNOŚCI	
Sporządzenie mapy kapitału społecznego	Spotkanie z ekspertami, konsultacje włączające partnerów.
OPRACOWANIE MAPY ZASOBÓW I POTRZEB	

Tabela 17. Źródło: Ewa Jasińska, Bohdan Skrzypczak, Rozpoznanie środowiska Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa 2005

Powyżej przedstawiony został dokładny proces, którego poszczególne etapy prowadzą do skonstruowania Mapy Zasobów i Potrzeb środowiska lokalnego.

W kolejnym podrozdziale podjęta zostanie próba stworzenia ogólnych ram przydatnych do skonstruowania w przyszłości przez zespół animatorów społecznych prawdziwego raportu o społeczności lokalnej, na podstawie pogłębionych badań jakościowych w ramach współpracy z organizacjami i instytucjami zlokalizowanymi na terenie miasta.

2. *Wstęp do zbudowania mapy zasobów i potrzeb na podstawie zgromadzonych informacji oraz zebranego materiału badawczego*

Ogólne ramy do opracowania w przyszłości Mapy Zasobów i Potrzeb skonstruowane zostaną w oparciu o poniższe elementy, które raport o społeczności powinien zawierać:

1. Przedstawienie ważnych instytucji i organizacji zlokalizowanych na terenie miasta lub w jego pobliżu – wykaz potencjalnych sojuszników
2. Społeczno – demograficzne cechy danej społeczności
3. Analiza badań przeprowadzonych z mieszkańcami zawierająca:
 - dane o rozmówcach,
 - katalog przedstawionych przez mieszkańców problemów lub potrzeb.¹⁸

Ad. 1.

Do najważniejszych instytucji i placówek znajdujących się na terenie miasta, należy z pewnością:

- *Urząd Miejski;*
- *Miejski Ośrodek Kultury i Sportu;*
- *Instytucje Oświaty: Miejski Żłobek Integracyjny, Przedszkola, Szkoły Podstawowe, Szkoły Gimnazjalne, Zespół Szkół Specjalnych, Zespół Szkół im. M. Konopnickiej;*
- *Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych Sp. z o. o.;*
- *Komisariat Policji w Pyskowicach;*
- *Straż Miejska;*
- *Ognisko Pracy Pozaszkolnej;*
- *Tęcza. Stowarzyszenie. Warsztaty Terapii Zajęciowej;*
- *Muzeum Miejskie, Galeria „Podcień”;*
- *Społeczne Ognisko Muzyczne;*
- *Miejska Biblioteka Publiczna;*
- *PUNKT KONSULTACYJNY MONAR;*
- *Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Caritas Stacja Opieki w Pyskowicach;*
- *Stowarzyszenie Ochotniczych Hufców Pracy Koło Nr 3;*

¹⁸ Opracowano w oparciu o materiały szkoleniowe Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej – Centrum Szkoleniowe w Białymstoku oraz Instytutu Stosowanych Nauk Społecznych w Warszawie.

- Związek Kombatantów RP i byłych Więźniów Politycznych
- Stowarzyszenie Przyjaciół Chorych "HOSPICIUM W PYSKOWICACH";
- NZOZ Wielospecjalistyczna Przychodnia Nr 1
- NZOZ Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Usług Medycznych A.A. „REMEDIUM”;
- NZOZ Praktyka Lekarza Rodzinnego (ul. Sikorskiego 64a);
- Szpital Powiatowy

Ad. 2.

I. Liczba ludności:

A. Stan na dzień **18.12.2007 r.** wynosi **18330 osób**, w tym:

od 0 do 17	–	3 164
od 18 do 59	–	11 684
powyżej 60	–	3 482 ¹⁹

B. Stan na dzień **18.12.2008 r.** wynosi **18330 osób**, w tym:

od 0 do 17	–	3 055
od 18 do 59	–	12 201
powyżej 60	–	2 936 ²⁰

II. Liczba osób korzystających z Ośrodka Pomocy Społecznej w Pyskowicach

– *pomoc społeczna*

A. Stan na dzień **31.12.2007 r.** ²¹

ROK	Liczba środowisk objętych pomocą Ośrodka	Liczba osób w tych środowiskach
2007	405	1093

Dominujące problemy społeczne w 2007 r. to:

Ubóstwo	-	295 rodzin
Bezrobocie	-	278 rodzin
Niepełnosprawność	-	189 rodzin

¹⁹ www.pyskowice.pl, Prezentacja gminy – stan na dzień 16.11.2008 r.

²⁰ www.pyskowice.pl, Prezentacja gminy – stan na dzień 28.02.2009 r.

²¹ Źródło – sprawozdawczość roczna Ośrodka Pomocy Społecznej w Pyskowicach

Długotrwała choroba lub ciężka choroba - **98 rodzin** ²²

B. Stan na dzień 31.12.2008 r. ²³

ROK	Liczba środowisk objętych pomocą Ośrodka	Liczba osób w tych środowiskach
2008	330	816

Dominujące problemy społeczne w 2008 r. to:

Ubóstwo - **216 rodzin**
 Bezrobocie - **168 rodzin**
 Niepełnosprawność - **155 rodzin**
 Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (ogółem) - **76 rodzin**
 Długotrwała choroba lub ciężka choroba - **69 rodzin**

III. Liczba osób korzystających z Ośrodka Pomocy Społecznej w Pyskowicach

- świadczenia rodzinne

A. Stan na 31.12.2007 r. ²⁴

ROK	Liczba rodzin otrzymujących świadczenia rodzinne	Liczba dzieci w tych rodzinach
2007	864	1198

B. Stan na 31.12.2008 r. ²⁵

ROK	Liczba rodzin otrzymujących świadczenia rodzinne	Liczba dzieci w tych rodzinach
2008	751	963

²² Lidia Selerzyńska - Martela, Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Pyskowicach za 2007 r. oraz diagnoza problemów społecznych za 2007 a realizacja programu pomocy społecznej na lata 2007-201, Pyskowice – luty 2008

²³ Źródło – sprawozdawczość roczna Ośrodka Pomocy Społecznej w Pyskowicach

²⁴ Źródło: Sprawozdawczość roczna Ośrodka Pomocy Społecznej w Pyskowicach

²⁵ Źródło: Sprawozdawczość roczna Ośrodka Pomocy Społecznej w Pyskowicach

Łącznie w 2008 r. z pomocy w formie świadczeń rodzinnych (zasiłek rodzinny wraz z dodatkami do zasiłku rodzinnego, zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka), **zaliczki alimentacyjnej** oraz **świadczeń funduszu alimentacyjnego** skorzystało **1146 rodzin**.

Ad. 3

Szczegółowej analizie badań poświęcony został rozdział IV niniejszego opracowania, przy czym charakterystyki grupy badawczej dokonano w rozdziale III.

W tym miejscu zaprezentowany zostanie natomiast jeszcze raz katalog przedstawionych przez mieszkańców problemów i potrzeb, według odpowiedzi udzielonych na pytanie:

Co według Pani/ Pana znacznie poprawiłoby jakość życia mieszkańców Pyskowic?

Z uwagi na różnorodność odpowiedzi zostały tematycznie pogrupowane.

Wyróżniono w ten sposób następujące grupy potrzeb :

<u>Praca</u>	-	<u>93</u>
– tworzenie nowych miejsc pracy, inwestycje w obrębie miasta	-	88
– utworzenie „gieldy pracy”	-	3
– prace interwencyjne	-	1
– kursy i szkolenia	-	1
 <u>Poprawa sytuacji materialnej</u>	-	 <u>53</u>
– wzrost wynagrodzeń	-	33
– poprawa sytuacji materialnej mieszkańców	-	15
– wzrost PKB, dalszy rozwój gospodarczy kraju;	-	3
– wzrost budżetu gminy	-	2
 <u>Infrastruktura społeczna i techniczna</u>	-	 <u>48</u>
– budownictwo mieszkaniowe	-	11
– budowa i remont dróg, chodników, ścieżek rowerowych	-	9
– budowa kina i basenu	-	9
– rozwój bazy rekreacyjno-sportowej	-	9
– poprawa komunikacji miejskiej	-	3
– szerszy dostęp do specjalistów i placówek rehabilitacji	-	2

–	<i>więcej miejsc do parkowania</i>	-	2
–	<i>dom pobytu dziennego dla osób starszych</i>	-	2
–	<i>większy dostęp do Internetu</i>	-	1
	<u>Więzi lokalne</u>	-	<u>17</u>
–	<i>stworzenie miejsc do spotkań towarzyskich (kawiarnie, cukiernie)</i>	-	6
–	<i>większa aktywność społeczna mieszkańców</i>	-	5
–	<i>imprezy kulturalne</i>	-	2
–	<i>akcje społeczne – np.: poprawa estetyki najbliższego otoczenia</i>	-	2
–	<i>wzajemna życzliwość, pomoc sąsiedzka</i>	-	1
–	<i>organizacja „centrum wolontariatu”</i>	-	1
	<u>Bezpieczeństwo</u>	-	<u>15</u>
–	<i>zwiększenie liczby patroli, poprawa bezpieczeństwa na ulicach miasta</i>	-	12
–	<i>ograniczanie patologii</i>	-	3
	<u>Pomoc</u>	-	<u>4</u>
–	<i>pomoc dla rodzin uboższych (posiłki, wyjazdy)</i>	-	3
–	<i>właściwe gospodarowanie środkami OPS</i>	-	1

Podsumowanie

Identyfikacja potrzeb środowiska lokalnego obok identyfikacji zasobów była celem nadrzędnym przeprowadzonych wśród mieszkańców Pyskowic badań, zatem niewątpliwie istotną informacją obok potrzeb uzewnętrzniionych przez respondentów jest określenie stopnia ich gotowości do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji, traktowanego jako zasób.

Wydaje się, że warto na zakończenie niniejszego opracowania przypomnieć najważniejsze wyniki, jak również wnioski, które pojawiły się w trakcie analizy uzyskanego za pomocą kwestionariusza ankiety materiału badawczego. Otóż:

- ankietowani znacznie lepiej oceniają sytuację społeczną niż ekonomiczną mieszkańców Pyskowic, znacznie częściej oceniając ją jako dostateczną, dobrą, a nawet bardzo dobrą względem ocen niedostatecznej i beznadziejnej;
- blisko **40 %** (38,4 %) ankietowanych uświadamia sobie potrzebę zmian, ponad połowa – **51,20 %** za podmiot odpowiedzialny za procesy zmian postrzega władze miasta, uznając działania ukierunkowane na umożliwienie mieszkańcom Pyskowic podjęcia pracy, jak również motywowanie do jej podjęcia za najważniejszy czynnik mający na wpływ na poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej;
- jak wynika z uzyskanych odpowiedzi w odniesieniu do działań mających na celu poprawę sytuacji zarówno ekonomicznej Pyskowic, jak i społecznej mieszkańców Pyskowic dominuje postawa obojętna, choć należy zauważyć, mimo iż nieznacznie to większe zaangażowanie respondenci deklarują w odniesieniu do działań ukierunkowanych na poprawę sytuacji społecznej niż ekonomicznej Pyskowic;
- do najważniejszych potrzeb wskazywanych przez respondentów należą: **praca, poprawa sytuacji materialnej** oraz potrzeby ujęte w zbiorze określonym jako **infrastruktura społeczna i techniczna** (tj.: budownictwo mieszkaniowe, budowa i remont dróg, chodników ścieżek rowerowych, rozwój bazy rekreacyjno-sportowej, budowa kina i basenu);
- z odpowiedzi ankietowanych wynika jednoznacznie, że znacznie silniejsze poczucie więzi odczuwają oni wobec osób zamieszkujących najbliższe otoczenie w odróżnieniu od pozostałych mieszkańców Pyskowic, co z pewnością ma istotny wpływ na rodzaj działań, w które respondenci angażowali by się mniej lub bardziej chętnie. Wydaje się, że silne poczucie więzi z osobami zamieszkującymi najbliższe

otoczenie (łącznie **190** ankietowanych - na 222, które udzieliło odpowiedzi w tym zakresie - stwierdziło, że odczuwa więź z najbliższym otoczeniem) sprawia, że osoby częściej i chętniej angażują się w przedsięwzięcia podejmowane na niewielką skalę, o charakterze lokalnym obejmującym właśnie najbliższe otoczenie.

- z **231** osób, które udzieliły odpowiedzi na pytanie (na 237 osób, które otrzymały i wypełniły ankietę), **81** wyraziło gotowość (mniej lub bardziej zdecydowanie) do podejmowania działań. Natomiast większość z pozostałych osób, nawet jeśli nie wskazało wyraźnie, czy postrzega się jako osobę zaangażowaną w działania mające na celu rozwój społeczności lokalnej, wyraziło odpowiadając na kolejne pytanie chęć uczestniczenia w przedsięwzięciach poprzez konkretne czynności, przy czym dominującą deklarowaną formą udziału w przedsięwzięciach jest udzielanie pomocy rzeczowej (44,1 % wszystkich udzielonych odpowiedzi)

Warto w tym miejscu nadmienić, że deklaracje respondentów dotyczące gotowości do podejmowania działań, w wielu przypadkach znalazły swe potwierdzenie w konkretnym zachowaniu, jakim było pozostawienie w kwestionariuszu ankiety swoich danych kontaktowych. Uzyskane w ten sposób kontakty z pewnością zwiększą szanse powodzenia planowanych przedsięwzięć.

Bibliografia :

1. **Ewa Jasińska, Bohdan Skrzypczak**, *Rozpoznanie środowiska. Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL*, Warszawa 2005
2. **Paweł Jordan, Bohdan Skrzypczak**, *Animator Społeczny. Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL*, Warszawa 2005
3. **Lidia Selerzyńska - Martela**, *Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Pyskowicach za 2007 r. oraz diagnoza problemów społecznych za 2007 a realizacja programu pomocy społecznej na lata 2007-2011*, Pyskowice – luty 2008
4. **Antoni Sulek**, *Sondaż Polski, IFIS PAN*, Warszawa 2001,
5. **Henryk Ogryzko – Wiewiórkowski**, *Wprowadzenie do metod badawczych w socjologii*, Lublin 1986,
6. Powiat Gliwicki jedyne takie miejsce na ziemi, *Projekt Starostwo Powiatowe w Gliwicach*, Praca zbiorowa
7. *Mały Słownik Języka Polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993

Strony internetowe:

www.pyskowice.pl	-	Prezentacja gminy
www.sieci.cal.org.pl	-	Sieci CAL → Program CAL → Model CAL
http://pl.wikipedia.org/wiki/Infrastruktura	-	Encyklopedia internetowa

Dodatkowo wykorzystano:

- materiały szkoleniowe Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej – Centrum szkoleniowe w Białymstoku oraz Instytutu Stosowanych Nauk Społecznych w Warszawie.
- Sprawozdawczość Ośrodka Pomocy Społecznej w Pyskowicach (lata 2007 - 2008)
- Pyskowice, oprac. Władysław Macowicz.

ANEKS

**Ośrodek Pomocy Społecznej
w Pyskowicach**

Ul. Cicha 1 44-120 Pyskowice

Tel.: (032) 233 23 55

Pyskowice, dnia 2008 r.

Szanowni Państwo,

Pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w Pyskowicach zwracają się z gorącą prośbą o udzielenie odpowiedzi na kilka pytań związanych z problematyką naszego miasta. Zainspirowani uczestnictwem w projekcie organizowanym przez Stowarzyszenie Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS w Rybniku, zatytułowanym „*CAL – skok w dal. Nowoczesna metoda pracy w środowisku lokalnym*” pragniemy poznać Państwa – jako mieszkańców Pyskowic – opinie na temat potrzeb oraz sił tkwiących w każdym z nas.

Z poważaniem

1. Czy wie Pani /Pan, w którym miejscu w Pyskowicach znajduje się Ośrodek Pomocy Społecznej?

1. tak
2. nie

2. Jak ocenia Pan/ Pani sytuację mieszkańców Pyskowic (proszę zaznaczyć krzyżykiem):

1. pod względem ekonomicznym - stopień zaspokojenia potrzeb materialnych?

bardzo dobra	Dobra	dostateczna	niedostateczna	beznadziejna

2. z uwagi na więź łączącą z najbliższym otoczeniem, poczucie wspólnoty z najbliższymi sąsiadami, mieszkańcami osiedla, ulicy, miasta

bardzo dobra	Dobra	dostateczna	niedostateczna	beznadziejna

3. Czy istnieje według Pani/ Pana potrzeba i sens podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji mieszkańców Pyskowic? Jeśli tak, to w jaki sposób i kto powinien być głównym inicjatorem takich działań?

.....

.....

4. Jaki jest Pani/ Pana stosunek (w skali rosnącej od 1 - 6, gdzie 6 = wysoki stopień zaangażowania) do podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji:

1. ekonomicznej mieszkańców Pyskowic?

1	2	3	4	5	6
negatywny		obojętny		pozytywny	

2. społecznej mieszkańców Pyskowic, tj.: na rzecz budowania więzi, poczucia wspólnoty?

1	2	3	4	5	6
negatywny		obojętny		pozytywny	

5. Co według Pani/ Pana znacznie poprawiłoby jakość życia mieszkańców Pyskowic?

.....

.....

6. Czy odczuwa Pani/ Pan więź z mieszkańcami Pyskowie

	zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie
z najbliższego otoczenia				
z jednego osiedla				
z jednej ulicy				
ogólnie - miasta				

7. Czy widziałaby Pani/ widziałby Pan dla siebie miejsce w inicjatywach mających na celu wspieranie rozwoju społeczności lokalnej?

1. tak
2. raczej tak
3. trudno powiedzieć
4. raczej nie
5. nie

(jeśli udzieliła Pani/ udzielił Pan odpowiedzi zdecydowanie negatywnej – e – proszę przejść do pytania nr 10)

8. W jaki sposób mogłaby Pani/ mógłby Pan zaangażować się w działania, o których mowa w pytaniu nr 7 ?

1. osobiście (jako wolontariusz) lub w zakresie poszukiwania osób zaangażowanych w życie społeczne, dzięki którym podejmowane działania będą miały większe szanse powodzenia
2. pomoc rzeczowa (np.: produkty żywnościowe, artykuły gospodarstwa domowego, itp.)
3. wsparcie materialne (pomoc pieniężna, darowizny)
4. inny, jaki?.....

9. Jak często wyrażałaby Pani/ wyrażałby Pan chęć do wspierania akcji mających na celu budowanie aktywności lokalnej?

1. jednorazowo (np.: w ramach akcji świątecznych, z okazji Dni Rodziny, Dożynek)
2. regularnie (w ramach długofalowej współpracy)

10. Czy zna Pani/ Pan osobiście lub ze słyszenia osoby zaangażowane w rozwój społeczności lokalnej? Jeśli tak to proszę podać przykłady ich działalności:

1. w najbliższym otoczeniu.....
2. na osiedlu.....
3. w dzielnicy.....
4. w mieście.....

METRYKA:

1. płeć:	kobieta ☐	mężczyzna ☐
2. wiek:	lat	
3. rodzaj wykonywanej działalności		
4. kontakt		